

GULIELMI TEM-

PELLI PHILOSOPHI

CANTABRIGIENSIS

EPISTOLA

Temp[us] (W.

-K

DE DIALECTICA P. RAMI,

ad

OAN. PISCATOREM ARGEN-

tinens. unā cum Joan. Piscatoris ad

illum epist. response.

(2)

LONDINI,

Excudebat H. Middletonus,

pro Ioh. Harrisono, & Geor. Bishop.

M. D. LXXXII.

O R
VIR

sciplinæ v
quantu[m]
Nam qua
nimū, c
ingenii m
toribus vi
nas præte
ferre : ha
deinceps
mus reviv
lentem cu
fibi, & Jo
quod ad si
stria Pilca
erat, ne e
Fuit ille v
& erroris

ORNATISSIMO VIRO JOANNI PISCATORI

ARGENTINENSIS GULIELMUS

Tempellus S. D.

NIMADVERSIONES tuꝝ in P.Rami
Dialecticam (ornatissime Piscator) tan-
tum apud nos & tam illustre nomen con-
secuta sunt, ut qui Piscatorem nescierit,
nihil in Dialecticis exquisitum scire vi-
deatur. Ego certe pro eo quo Logicæ di-
sciplinæ veritatem amore complector, tantum tibi tribuo,
quantum excellentissimo philosopho tribuere debemus.
Nam quæ duę res ad summam laudem possunt valere plu-
rimū, ea profectō in te eluent ambæ: libertas judicij, &
ingenii magnitudo. Illa fecit ut te ab eorum hominum er-
roribus vindicares, qui nihil solent ad illustrandas discipli-
nas præter jejunam luctilitatem & Aristotelis nomen af-
ferre: hæc ita nos afficit ut certe admireremur, & præclarí
deinceps aliquid cupidissimè expectemus. Quod si P.Ra-
mus revivisceret, & tuam in expoliendis dialecticis excel-
lentem cupiditatem intueretur: equidem grauelaretur ipse
sibi, & Joanni Piscatori cese permultum debere fateretur,
quod ad suum studium limanda veritatis dialecticæ, indu-
stria Piscatoris accessisset. Neque vero tibi verendum
erat, ne erroris animaduersio minus ei jucunda accideret.
Fuit ille vir, si quis alias, in studium disceptandæ veritatis,
& erroris proligandi tantoperé incitatus, ut si quid ali-

A 2 quando

G. TEMPELLI EPIST.

quando accuratius occurrit, sive id ipse invenisset, sive ab alio vel infimo accepisset, vehementius lætaretur. Atque hoc planè Rameum est, & pati se de errore admoneri, & letari si ab aliquo corrigatur. Dum igitur te ad Rami dialecticam perpoliendam & erroribus liberandam reculisti, fecisti profectio illud quod Petrus Ramus factum voluit, & iacetiam facere debent, qui Rameæ disciplinæ instituta sequuntur, id est, studium excolenda veritatis profitentur. Quanquam hercle, utcunque fueris in animadversionibus illis cum suimma laude versatus: tamen nescio quo modo non illæ mihi ita satisfaciunt, quin putem posse à Joanne Piscatore eruditissimo homine exquisitus al quid perfecti, usque proferti. Ac proinde scribere ad te non alienum videbatur, & vehementer rogare, ut qua luce ingenii omnia ferè asperges, & ad eum in logicis Rami paulo' accuratius dispensandis utare. Atque ut id eō alacrius suscipias, exponam quid mihi in animadversionibus tuis non tantoper probetur. Quod eō libenter facio, cūm propter alios qui id à me contenderunt, tuni propter P. Baronem Gallum, non modò perfectum in theologia magistrum, sed hominem etiam ceterarum artium laude excellentem, qui mihi ad istud suscipiendum author acceperit. Cui quidem id olim contigit quod jūm tibi. Nam cūm relicts elegantius Peripateticæ familia, ad Rameæ institutionis disciplinam accessisset, & jam P. Ramo propter similitudinem studiorum ac ejusdem genitis cognationem familiariter uteretur: incidit ille quidem in eas ferè difficultates, quibus tu Rami dialecticam irretitam esse disseris. Mihi de nonnullis in mentem subinde venir dubitate: sed tamen ipse me sustineo; ne, quod propter infirmitatem iudicii non aspergatur, id propter temeritatem condemnasse videar. Quid ergo? Quod in Ramo non ausim, id in Piscatore audebo? Condemnare animadversiones tuas non audio: immo probo & laudo: sed ita tamen, ut earum plerisque non valde afficiantur. Scripsi igitur ad te, ut illud tuum divinum acumen diligentissime in omnem partem exentes ut mihi homini adlecent: & in literarum studiis vix mediocriter versato aliquid impertias disciplinæ lux. Quod facillime consequere,

DE RAMI DIALECT.

§

Si quæ à me pro Ramo levissimè differuntur, in iis erravisse
me docueris. Nam ea medius-sidius instituti mei summa
ratio est, non ut te refellam; sed ut à te in iis quæ nesciam,
erudiri possim. Age igitur: & quid mihi in animadvertisio-
nibus tuis minus probetur, attende. Non placet tibi Ra- 1.
mea artis logicæ definitio. Quid ita? Quia & vox illa *bene*
redundat, & differendi verbo non omnis logicæ doctrinæ
vis comprehenditur. Redundatiæ esse vis, quoniam idem
tibi expressum videtur, quod artis vocabulo continetur.
Verècne istud à te dicatur, videamus. Artis integra natura,
præceptis & præceptorum methodo consumitur. Nam si
arti præcepta perpetuæ veritatis, homogenea, partibus re-
ciprocæ, & ad elegantem ordinis formam revocata, con-
cesseris: nihil à te ad suam ipsius constituendam essentiam
requirit amplius. Atqui verò quod arti tanquam summū
bonum proponitur, id nullam partem è materia formaque
constitutæ artis assumit. Quid enim? è quid finè constructi
è disci, materia ejusdem ac forma, aliqua ex parte cōfine-
ri dicemus? Tu cùm fini nomen externæ causæ affingis,
et unque extra effectum consistere, non autem effecto in-
clusum esse differis: non vis hercle aliquam finis partem
materia rei compositæ formaq; comprehendendi. Sed quam-
libet artem habitum esse dices bene agendi. Quid tu? Illa
vōpæcīa, quæ finis est cuiusvis discipline, nulla ex parte, ma-
teria aut forma artis continetur. Quod verò de arte ge-
neratim dicitur, id ex lege *sc̄iās op̄is m̄* speciatim in diale-
ctica explicatur. Artis finis, est bene agere: dialecticæ ve-
to, bene differere. Quæ ergo (inquires) vocabulo *Bene* sub-
jecta vis erit? Evidem illius actionis, quæ totius artis vi-
ribus efficitur, perfectionem notabit. Perfectio autem
huius actionis, nonne ab arte profecta est? Quis negat? non
tamén in ipsa arte inclusam esse concedo: nisi for-
taſſe quicquid ab efficiente in effectum transfunditur, id
efficiente comprehendendi fatendum sit. Neq; interim *āl̄oʒor*
est, ut eadē actio, & effecti & finis rationem obtineat.
Verū tu ista videris ornatissime Piscator: ego satis assecut⁹
sum, si te ista quasi velitatione, quæ ipſi mihi non tantope-
rē probatur, ad illustriorem quandam explicationē provo-

caverim. Agedum: Vox illa *differendi* non aridet. Tropum esse non insicior. Sed ita illustris tropus est, ita in disertissimis authoribus frequens, pené ut vox illa non tropo modifi cata, sed à natura ad eam significationem facta videatur. Quid tropo illo declaretur, nemini obscurum esse potest. Omnem profectō dialecticæ vim comprehendit: sive rei inveniendæ consilium spectes, sive dispositionis alicujus in enunciato & syllogismo & methodo rationem confideres; adeò ut tropi hujus rejiciendi justa causa subesse non possit. Sed tua hujus definitionis correctio quæ-nam est? Ais, dialecticam melius definiri artem docendi. Non valde repugnarem, nisi *docere* nihil aliud tibi esset, quām enuncia-
to quæstionem declarare, vel syllogismo eandem demon-
strare. Ex quo sit ut allata abs te definitio, *xabīx opūrū* non
sit. Nū qui dialecticam sic definit, is rem generalē per duas
in re generali comprehensas particulas interpretatur. Dia-
lecticæ definitio, ad omnes dialecticæ partes communi-
ter attinebit. At ubi in tua definitione, argumenti inventio?
ubi methodi disciplina? utraq; certe exclusa est; cùm tibi
docendi ratio; enunciati & syllogismi usū tota vertatur.

3. Non minus mihi tua illa de materia & forma dialecticæ, a-
liena videtur explicatio. Materia (inquis) dialecticæ argu-
menta sunt. Quod si materiam quæ ad logicæ artis struc-
turam requiritur, intelligis, (ut certe intelligis) dabis veni-
am si à te dissenserim. Nam in constituenda dialecticæ arti-
ficii fabrica, ipsa præcepta materiæ rationem obtinent.
Quod ex artis definitione perspicitur. Sed quæ forma dia-
lecticæ argumentorum (inquis) cum quæstione dispositio?
Non placet herele. Artis enim forma, toti arti convenire
debet. Hanc verò quam affers, nec capere inventio, nec su-
stincere enunciatum, nec methodus ferre potest: immo ve-
rò nec doctrina syllogismi. Ubi ergo argumentorum cum
quæstione dispositio consistet? Cujus rei forma erit? certe
operis illius, quod syllogismi præcepis contextur. Nam
in eo ad vim consequentia deducendam quæstio cum ar-
guimento per artificiosè disponitur. Argumenti definitio sa-
tis tibi accurata videretur, nisi arguendi vocabulum disipli-
ceret. Usurpatur, si placet, *xabīx opūrū*, (in quo tamen non
valde

De lo-
ialecticæ
plicatio

valde tibi assentior.) Quid tum? Nullum certe ex omnibus vocabulis aptius huic loco, nullum eleganter occurrit. Nunquam ego declaramentum illud tuum, vel documentum, cum verbo arguendi illa ex parte conferendum putabo. Hic de duplice uero argumenti sic disputas, tanquam P.Ramum planè fugilset: aisque, ab eo declarationis & argumentationis distinctionem minimè explicatam esse. Et enim in comparatorium animadversionibus istam P.Ramo incitiam attribuis. Quid dicam? Nulla mihi ingenio Piscatoris indignior animadversio visa est. Quorsum illa P.Rami de axiome instituta præcepta? Quorsum tot locis & tam sollicitè contendit, alia enunciati judicio explicari, alia disceptari syllogistico? Quorsum de sophistarum vanitate conqueritur, quod omnem logici judicii usum ad syllogismi subtilitatem transtulerint & alligarint? Ecce Piscator à Piscatore refellitur. Arguere (inquis) Remo significat non solum veritatem alicujus affirmationis aut negationis probare seu demonstrare, qui vulgaris hujus verbii usus est: verum etiam rei cuiuspiam naturam declarare seu explicare absque ullo syllogismo. Fateris igitur, duplē argumenti usum, aliū in declaratione, in demonstratione aliū, suisse P.Ramo cognitum satis & exploratum. Ut vero tuam de argumentibipartito usu sententiam magis illustrēs, rem universam à capite repetitam, & tuis præceptis comprehensā, velut ob oculos proponis. Hoc nēpe modo:

Dialectica est ars docendi.

Quod ad docendum proponitur, vocatur questio.

Quod ad docendum adhibetur, vocari potest documentum.

Documentum est duplex: declaramentum aut argumentum.

Declaramentum, est documentum, quod abhibetur ad explicandum questionem simplicem.

Argumentum, est documentum, quod adhibetur ad explicandum questionem conjunctam.

De logicæ artis definitione jam diximus. De subiecto dialecticæ lautius quiddam & splendidius requiro. Nam si explicatio subjecti informanda fuit, quidem ejusmodi subje-

Etum notari debuit quod generale est & totius artis commune. At questio, non est inventionis, non semper axiomatici judicii, non methodi subjectum. Ubi igitur hic ~~questio~~ ^{ad} ~~questio~~? Deinde præceptum questionis, utpote quæ ex argumentorum conjunctiorū ambiguitate oriatur, in arte dialectici judicii exponentum fuit. Quod quia alibi fuit, id ~~est~~ ^{ad} non est. Perge vero. Documentum est duplex, declaramentum aut argumentum. Non probas mihi ista quæ dicis. An una eademq; res, pro duplo usu duplex statuetur? idcm equus arationi scilicet & vecturæ deservire potest; ideone in duo genera distrahetur? An Sequana Parisiensis propter multiplicem usum multiplex erit? sed mittatur partitio: & partitionis membra separatim persquere. Primo definiatur quid sit declaramentum. Peracta res est. Tum in partes tribuatur. Quonodo igitur declaramentū partiris? Haud dubie in causas, effecta, subjecta, adjuncta, dissentanea, comparata, & reliqua è primis illis derivata. Bene est. Postquam omnes declaramenti species singillatim explicaveris, argumenti tractationem aggredere. Definatur consimiliter: deinde in membra dividatur. Sed in quæ obsecro? an in illa ipsa in quæ declaramentum distinguitur? At rem translastam repetus, & dissidentibus generibus easdem species affingendo, distibutionis legem violas. Quod si alias argumenti partes constituis, quam quæ declaramento tributæ jam sunt, veras argumenti species prætermittis. Vides quid ego in tua illa logice artis inchoata delineatione desiderem. Tu vero ad eleganter deinceps animadversionē meditare. Quin etiam illud attende, recte argumenta per se considerari dicantur. Reclamas. Cur tandem? quia argumentū (inquis) sine eo quod arguitur, esse aut intelligi non potest. Quid Ramus velit, non s'iscueris. Rationes solæ & per se consideratæ hīc dicuntur, quæ non in unam sententiam conjunctæ, sed liberæ ab axiomatica dispositione spectantur; adeo ut etiam si mutua relatione cōtineantur, possint tamen absolutè & per se, id est, enunciatio non dispositæ considerari. Non minus in prima argumenti partitione reprehendenda erravisti. Argumentum artificiale aut inartificiale à Raino efficitur. Hīc propter membrum

DE RAMI DIALECT.

membri posterioris falsitatem, distributionis elenchum esse vis. Atqui vero Rami sententiam non satis acutē interpres. Non enim testimonium ideo inartificiale dicitur, quia nulla ars illius inveniendi traditur (quorsum enim id à Ramo diceretur, cūm excogitandi testimonij rationem precepto comprehendenterit) sed quia arguendi vim ab artificiis assunxit. In Ramea causarum tractatione non pauca corrigis; Ad perficiendam causę definitionem verbum ^{9.} *Fis* adjungendū esse putas, quasi particula illa (nempe *Eſſ*) non cuiuslibet causę in effecto cōstituendo vim satis enucleatē complectetur. Nam quod novam causę partitionem effinxeris, & in ea finem materię formāque praeponueris; vide ne dum partitionis elegantiam conjecteris, à legē methodi descivisse videare. Nam si rei effectę finis extiterit, necesse est præcessisse materiam & formam: at si materia fuerit, non ideo sequitur finem esse. Nec si in re componenda de fine primū cogitetur, idcirco ceteris causis naturā prior dicetur. Efficientis prima distinctio, quibusdā ^{10.} àte partibus amplificata est. Ego partitionem illam, si defuerit, non valde desiderem: si adfuerit, non magnopere recusem. Fuit illa quidem P. Ramo competita: sed ilius judicio non tantoper ē necessaria videbatur. Brevissemē admonere, satis erat: præsertim cū illorum contrariorum ea ratio sit, ut alterum ex altero statim elucescat. At vero cū tuam in forma partitione diligentiam at- ^{11.} tendo, venit mihi in mentem Horatianum illud: *Aliquam- do bonus dormiat Homerus*. Quid enim? Qualem nobis formā distributionem exhibes? Logica forma, est entium & non entium communis. Tu in forma partienda duas particularis Entis species proponis: Formam scilicet rei physice seu naturalis, & externam corporis figuram, sive id natura sive artificio constet. In quo omnes ille de artis materia formāque leges violantur. De finis distributione quid loquar? Quod Ramus judicio quodam ^{12.} seponendum ē dialecticis putauit, id tu denuō reponis. De partitionum veritate non pugnabo: de necessitate adduci non possum ut assentiar: præsertim cū una eademque de fine preceptio ad quemvis finem cognoscendum

14. & intelligendum commodissimè possit satisfacere. Quod
verò ad parem rei explicandæ & illustrandæ facultatem
attinet, quam in subiecto & adjuncto esse vis, in eo mihi
non persuadebis, nisi aliqua ad authoritatē tuam ratio ac-
cesserit. Illud certè ausim dicere; quod abs te effertur, id
~~xerit mortis~~ non esse. Nam virtutis utilitas magis est subje-
cto, in quo exerceatur, quā ab adjuncti laude illustratur.

15. Est etiam in consequenti animadversione, quod non valde
approbem. Duas illas particulas (*omni & semper*) in pro-
prii definitione redundare differis: quia proprii est quod
soli convenit. Primo aliquod de qualitate præceptum in
adjunctorum loco, subtili & accurata definitione compre-
hendere, id nunquam P. Ramo, logica disciplinæ leges
sequenti, propositum aliquando aut est, aut esse potuit. Nā
qualitas, specialis adjuncti rationem notat. Ac proinde
Ramus de qualitate non sic præcepit, tanquam esset argu-
menti inveniendi viam traditus; sed ad illustrationem
præcepti illius quod adjuncti definitione comprehenditur,
ut alia quedam adjuncta, sic qualitates recensuit & adhi-
buit: in quarum proferendo exemplo communem loquen-
di consuetudinem sequutus est. Deinde utcunq; ista à Ra-
mo dicantur, certè animadversionis tuę ratio mihi non fa-
cit satis. Propria qualitas (inquis) est, quæ soli subiecto con-
venit. At istud non est ~~exclusa~~ sp̄c̄t̄. Anima vita, sensus, ra-
tionis particeps, soli homini convenit: anima tamen non
est propria hominis qualitas. Ulmus soli terrę actis radicib.
innascitur: ulmum tamen in propriis terræ qualitatibus
minimè opinor numeraveris. Veū reliqua persequamur.

16. Disparatorum in liberalitate & avaritia exemplum repre-
hendis. Adversantur (inquis) non disparantur. Affirma-
tions argumentum expecto. Quanquam quid expectē, cūm
hoc ipsum à te de contrariis agente iterum refellatur? Mi-
hi liberalitas & illiberalitas aduersa sunt: species verò illi-
beralitatis in avaritia, est liberalitati disparatum, cūm non
17. ē regione eidem adverteretur. Neg; verò ē prima Tulculana
ad contradicentia illustranda exemplū illud non satis con-
sentaneum videri debet. Fatetur tandem Atticus, mortu-
os miseris non esse. Quo argumento hanc confessionē ab

Attico

Attico expressit Marcus? An non argumento contradicitionis? Sané verò. Nam quum primū, admonitus à Marco, se contradicentia locū esse animadvertisit: fateor (inquit) quoniam extoristi, qui omnino non essent, eos ne miseros quidē esse. At si quis ita disserat, mortui non sunt, id est; ne miseri quidem, eum à subiecto disserere contendes. Sit ita. Quid? An idcirco Marcus contradictionis argumento illā Attico confessionem non extorrit? Mortui sunt, mortui non sunt, contradicentia esse concedes. At quorsum ista contradictione explicatur? Evidem aut nullo consilio, aut idcirco ut istam de qua loquor confessionē ab Attico Marcus eliceret. Non absimilis in priuantib. reprehensio est. Exemplum illud (*Semper eris pauper si pauper es, &c.*) è Martiale productum, ab iudicandum & tollendum esse censes: quoniam hujus argumenti consecutio (ut aīs) non ē natura privantium, sed proprii, dependet: nam sublata nota propria, consecutio non valer. At (inquit) Pauper & Dives priuantia sunt: utrūm verò recte consequatur, id ille viderit, qui argumentum ē priuantibus ad questionis demonstrationem petit. Sed quid est cur argumentum à proprio esse putas? Particula (*solum*) si per se spectetur, propriam semper qualitatem non designat: designet tamen si liber: an ideo à Martiale in illo disticho, adjuncti argumentum adhibetur? Si dixeris; dicas etiam necesse est, argumentum illud (*s o l o s d i v i t t e s*) esse vel pauperibus vel opibus adjunctum. Sed ut pauper & dives, sic vita & mors, tacere & loqui, in priuantibus numeranda sunt. At parium (inquis) collatione tractantur. Quid tum? Quasi in istiusmodi exemplis, non duplicitis affectionis ratio spectari possit. Si eorum oppositionem, quā ē mutua dissensionis affectione elucescit, consideres: possunt ad præcepti de contrariis expositi illustrationem referri. Sin verò ipsorum in pari quantitate comparationem attendas, nonnullam ad præcepta parium demonstranda vim afferunt. Pervenimus jam tandem (eruditissime Piscator) ad comparationum animadversiones tuas: in quibus es accusationem quandam secutus, sed neutiquam meo iudicio consecutus. Rami præcepta, tanquam inania & nullo iudicio tradita

animadversiones tuæ sustulerunt'. Nunquid etiâ & nova pepererunt certé nova . Non enim in se se aliiquid Ramæ ac veteris elegantia complectuntur. Id facilimè intelligimus , si allatas abs te comparotorum definitiones excusserimus. Age igitur: proponantur, & possintne logicarum legum severitatem ferre, videamus.

Argumentum (inquis) à pari est, cùm in antecedente & consequente enthymematis par est ratio veritatis, seu par probabilitas.

Argumentum à majori est , cùm enthymematis antecedens est magis probabile quám consequens,

Argumentum à minore est , cùm enthymematis antecedens est minus probabile quám consequens.

Hæc est illa tua in comparotorum explicatione tam insignis accuratio: ad quam refellendam quid à me in genere disputatione, attende. Primo definitionibus istis, non quæ sic essentia & natura comparotorum, sed quæ vis sit consequitur, cùm enthymemata disponuntur, deserte explicatur: adeò ut judicandi comparati, non autem inveniendi præceptum tradideris . Deinde qui per syllogismi partem antecedentem & consequentē argumentum logice inventio:nis definit, an non præposteriorum quiddam in dehniendo & heterogeneum consecutetur? Dialecticæ inventionis argumentum, est antec condente asequentे syllogismi multo prius & generalius. Tuæ vero definitiones ejusmodi sunt, ut si admittantur, ante explicanda ac cognoscenda syllogismi doctrina sit quám tradi de cōparatis præcepta intelligi que possint. Præterea cùm singulorum comparotorū singulæ definitiones ita instructæ sint, ut non omnibus in suo genere comparatis conueniant, nonne lex illa ~~se~~ ~~se~~ violatur ? At definitiones istæ quas affers, comparatis illis minimè conveniunt, quæ tu ad declarationē rei adhiberi vis, sed iis solummodo quæ syllogisticæ demonstrationi inseruiunt. Quod vero ad majoris & minoris definitionem attinet, utraq; in alia etiam argumenta cadit. Nam si quis hoc modo argumentetur: Catulina est doctus, id quæ bonus : hīc enthymematis antecedens est magis probable,

probabile, quām consequens : nulla tamen à majore argumentatio est. De hoc porro enthyememate quid dicemus? Satrapes non potest sufferre tantos sumtus : tu igitur non potes. An probabilis est, minus in Satrapa ad perf- tendos sūtus inesse facultatis quām in homine mediocris fortunæ? Evidēt hujus enthyemematis & cæterorum similiūm, quibus tu argumentum à majore contuleris vis, antecedens minus probabile est.

At dices, probabilis esse, Satrapam posse sufferre tantos sumptus, quām alium quempiam inferioris conditio- nis hominem. Concedo: sed illud addo, consecutionis rationem jani planè mutatam esse. Satrapes potest sufferre tantos sumtus: quid hinc consequetur? An illud? Tu igitur potes. At (inquam) tibi argumentatio à majore semper negando conficitur. An ergo illud? Tu igitur non potes. At ejusmodi à majore consecutio ridicula fuerit: & allatis abs te majorum axiomatis minimè consentanea. Quocirca in comparatorium animadversionibus assentiri tibi non possum; præsertim cùm de quolibet ferē enthyememate, sive comparato sive simplici arguento concludatur, id dici possit, antecedens esse vel pari cum consequente probabilitate vel impari.

Sequitur dissimilium animadversio. In dissimilibus ex- 20.
emplum è prima Virgilii Ecloga desumptum adhibita correctione perpolis. Ut canibus catuli, &c. Ais dissimilitudinem non esse, nisi ita explicetur: Non ut canibus catuli, sic Mantua Romæ similis est. Atqui verò Ramus contractam dissimilitudinem, non explicatam esse vult. Mantua (inquit) non est Romæ similis. Dissimilitudo ista contracta, est à pastore Virgiliano illustrata simili: Ut nec canibus cau- li, nec matribus heedi, sic nec Mantua Romæ similis est. Quam affers de subalterno genere & subalterna specie di- 21.
vilione, verani esse fateor, sed minimè necessariam. Hic O- 22.
vidianū de animalium divisione exemplum minus idoneū esse putas: quia in eo non generis in species divisio, sed di- stributio à subjectis contineatur. Mihi secus videtur: Nam primō genus in species tribuitur: tum unaquaque species subiecto loco illustratur. Appendix illa, quam distributioni 23
subje-

G. TEMPELLI EPIST.

34. subjecisti, suis ipsa viribus planè concidit. Nam aīs, te de vocabulorum ambiguorū significationibus precipere. At distinguere ambiguam vocem in sua significata, non est artis dialecticæ; quæ differendi præcepta tradit: sed hominis potius Lexicon aliquod meditantis.

24. Sed enim in testimoniorum animadversionibus mirificam subtilitatem exprompsisti. Vide tamen quanta ex ista subtilitate emerserit confusio. Doces, testimonium quatuor modis dividi posse: à forma: ab efficiente: ab objectis: ab adjuncto. Itas ego divisiones nescio quid magnè confusionis complexas esse dispuo. Nam quælibet testimonia, sive verbis aut factis contineantur, sive promissiones aut confessiones fuerint, sive cum jure jurando aut sine jure jurando extiterint, quælibet inquam testimonia, divina sunt vel humana: adeò ut testimoniū ab efficiente distributio cætera omnia comprehendat. Deinde promissio & confessio, verbis continentur, aut factis repræsentantur: & utraque quum verbis contineatur, est pronunciata aut scripta. Sic divina & humana testimonia verbis aut factis serè consistunt. Porro è precedentibus testimoniorū quolibet est cum jure jurando aut sine jure jurando. Ac proinde in hac quadruplicite testimoniorum distributione, logicæ disciplinæ, leges negliguntur. Immō & methodi inversio isthuc accessit. Nam illa ab efficientibus distributio præcedere debuit. Si enim author sit à quo testimonium proficiisci potest, non tamen enumerata illa testimonia esse sequitur.

25. De vi probationis, si quis in genere per exigua esse dixerit, id tibi ~~xarrē~~ ~~xarrē~~ non erit: quia testimonium verē divinum vim probationis habet maximam. De autoritate divini testimonii, maximam illam esse libentissime fateor & prædico: at quæ ratio? certè non tam propter nudum testimonium, quām propter adjuncta perpetuō artificialia argumenta. Cū enim Deus testatur, is profectō testatur, qui infinita semper potentia est, qui res universas quantumvis abstrusas ac reconditas accuratē cognoscit, qui errare falliō; non potest, qui arbitratu suo res singulas hoc illoō modo & creavit olim & creatas sapiēntissimē

entissimē administrat. De Ramea humani testimonii divisione non luctabor tecum. Mibi ~~nebulosa~~ ~~opacitas~~ nunquā fuit.

Hactenus tuz in logicæ inventionis præcepta animadversiones productæ sunt. In animadvertenda judicij doctrina non ita multus es. Utrum axioma, affirmatum an affirmans dici debeat, levis est controversia: major est illa de veri axiomatis definitione. De veritate definitionis Ra- 26. meæ confiteris, sed tuam accuratiorem esse judicas. Mihi tua non satis videtur instructa commodè. In hoc enunciato, *Quanquam Piso est doctus, tamen improbus est*, dissentanea affirmando cōponuntur, attamen verum axioma est. At fortasse dices, ratione vinculi disjungi ista dissentanea, sit ita. Dicamus igitur hoc modo: *Non quanquam Piso est doctus, tamen est improbus*. Vides jam dissentanea utroque modo disjungi: falsum tamen enuntiatum est, at ex tua definitione verum esse debuit. Distributio veri axiomatis in 27. contingens & necessarium, à te non immerito reprehendit: non enim ~~nebulosa~~ ~~opacitas~~ est. Hoc Ramus ipse animadvertisit, ut & cætera si quæ sint consimilia. Sed quomodo adhibita correctione subtilius limabitur? Agedum. In axiome discreto aī te à Talæo dissentire. Ille nega- 28. tionem discreti, putat esse posse legitimani contradictionē connexi affirmati, at tu istud non probas; quia antecedens connexi non verē affirmatur, sed affirmatio ejus fingitur at in discreto negato antecedens conceditur esse, tanquam simpliciter & verē affirmatum fuerit. At (inquam) cūm discretum negatum affirmato connexo contradicit, illius antecedens non alio modo conceditur & ponitur, quām antecedens connexi, ut in illo exemplo quod affers. *Si ab. est à culpa, carēt etiam suspicione*: *Quanquam abest à culpa, non tamē caret suspicione*. Perinde est ac si diceres, *Si abest à culpa, vel detur abesse à culpa, non tamē suspicione caret*. In disjunctis insuper elenchum quendam animad- 29. vertisti. Ramus generatim aī significari, ē disjunctis unicūm esse verum. Tu id ~~nebulosa~~ ~~opacitas~~ non esse differis: quia in eo disjuncto, in quo divisio de genere diviso enunciatur falsum esse constat, ut, omne animalrationale est vel irrationale. Hic (inquis) non significatur, ē disjunctis unicūm esse

esse verum. Immo vero, Piscator, & in hoc disjunctio illud significatur. Nam si illud disjunctionis membrum de animali quovis verum fuerit, hoc certe de eodem falso erit: cum utrumque nulli animali conueniat. Sic est contingentibus disjunctis unicum esse verum, mente concipimus, & significare volumus. Sed ut falleris cum axioma istud falsum esse dicis in eo disjuncto, in quo de ipso genere enunciatur divisio: sic non minus erras, cum verum esse contendis in eo tantum disjuncto, in quo divisio enunciatur de specie generis divisi. Evidet in omni est disjunctis divisione parem veritatem obtinet; sive sit divisio generis in species, sive subjecti in adjuncta, aut adjuncti in subjecta: presentem cum Ramus non differat, unicum est disjunctis semper esse ipsa verum, alterum falso; sed id ab enunciante significari & intelligi, est disjunctis propositionis unicum esse verum. Vt cunque, a te merito reprehendantur cetera, quidem syllogismi simplicis in affirmatum & negatum particulo reprehendi non debuit. Non est (inquis) ~~ad hanc operam~~. At (inquam) in syllogismo cōposito nulla ratio habetur affirmationis & negationis, si exceptis id quod de propositione cōpositi praecepitur, ut nepe perpetuo affirmetur. Quod in syllogismo composito reliquum est, id totum assumendo & tollendo conficitur: id vero quod assumitur tolliturve, utrum affirmatum an negatum sit, nihil interest. In simplici syllogismo aliter res habet: quia scilicet ex affirmatione & negatione ratio consequentiae dependit. Quod cum minimè fiat in cōposito: necesse non est ut affirmationis & negationis affectio ad syllogismum compositum transferatur. Sed demus, convenire composito ut afflatus & negatus dicatur. Quomodo affirmatum compositum definies? an ex affirmatione omnium partium? at nullus tum est disjunctis erit affirmatus. an ex affirmatione duarum? at tum disjunctus semper afflatus, nunquam negatus erit. an ex affirmatione unius? at hoc modo omnes cōpositi erunt affirmati. Quomodo etiam negatus compositus definietur? an ex negatione omnium? at propositione cōpositi semper est affirmata, an ex duali negatione? at non convenit disjuncto. an ex negatione unius partis? cuius tandem?

tandem? si conclusionis; non cadit in primum disjunctum.
 Si alicujus ex antecedentibus: quid est cur syllogismus no-
 men negati potius ab aliqua antecedentis parte, quam à
 conclusione acciperet? Difficultates iste non patiuntur ut
 affirmationis & negationis affectio, communis syllogistici
 simplicis & compositi efficiatur. Consimilis error est in se-
 quenti partitione syllogismi simplicis. Eundem Ramus in
 generalem, specialem, & proprium partitur. Partitio à tere-
 jicitur, quia duo posteriora membra sunt consentanea, quo
 modo obsecro consentanea proprius (inquis) est species syl-
 logismi specialis. At inquit longe erras, ut ē definitione spe-
 cialis, quæ proprio syllogismo non potest attribui, potes in-
 telligere. Generis autem definitio semper speciei conue-
 nit. Id te fecellit, quod in divisione enunciati simplicis, spe-
 ciale enunciatum genus efficiatur particularis & proprii.
 Vocabuli igitur similitudo errorem peperit. Expositi jam
 (ornatissime Piscator) de animadversionibus tuis quid sen-
 tiam. In quo si id assecutus sim, ut te ad uberiorem Rameæ
 disciplinæ explicationem, & ad depromendum aliquid ē
 tuis præclarissimis studiis, unde ego multa possim meam
 ad utilitatem petere, vehementius excitarim; cepisse me ē
 literis hisce ad te datis perhercle magnum fructum puta-
 bo. Vale. Dat. Londi. 12. Cal. Iul. Anno Dom. 1581.

B PRÆ-

PRAESTANTISSIMO
JUVENI, GULIELMO TEM-
PELLO, PHILOSOPHO CAN-
tabrigiensi, Joan. Piscator
S. P. D.

Isi candor animi tui (præstantissime Tempelle) cùm ex amica illa Christiani; animi plena salutatione, tuaq; erga me summa bænevolentia professione, quam tua manu in libello ad me missa inscripsisti: tum ex illa de tua scriptio[n]is confilio contestatione: tum denique ex cæteris libelli tui disputationibus quas de rebus philosophicis variis contra diversos commentatus es, abunde mihi cognitus atq; perspectus esset: equidem suspicionem irrisio[n]is mei quam ex principio epistola ad me tuæ conceperam, deponere vix potuisse. Quum enim nomen meum tantopere abs te extolli, tantasq; animi dotes quantas ego (excepta judicii libertate) non agnoscō, attribui mihi viderem: veniebat mihi in mentem præfationis clariss. viri acutissimique philosophi, Jul. Cæl. Scaligeri, ad Cardanum: qua, de suis utilitate ad illum, vel potius contra illum scripturus, tantis eum laudibus effert, ut maximè eum facere videatur: quem tamen in ipsis illis exercitationibus sumæ stupiditatis crassissimæ que inscitiae subinde coarguit. Si multe me abs te laudari iuspiciabar. Verumenimvero quām cogitarem, ab officio hominis Christiani alienissimum esse, sinistram facile de quoquam suspicionem concipere, concepiāmve alicet: id mihi operam dandam existimavi, ut genium animi tui ex cæteris illis commentationibus tuis quæ me non attingunt, penitus explorarem & quām maximè possem intimè intuerer. Perlectis igitur universis, præter alias infigures animi dotes quibus te à Deo Opt. Max. ornatum esse perspexi, eximium quoque candorem atque sinceritatem in te esse animadvertis: quo factum est ut sinistra illa opinione quam initio de te conceperam, planè sim liberatus. Id quod ideo tibi significare volui optimè Tempelle, ut meum erga

erga
ceres
man
anus
simur
ultrō
berali
velim
losopb
Atque
vindic
las me
vel ac
Nunc c
mite la
stituti,
gotium
me erit
alectica
expona
Age
sideras
definitio
contine
essentia
teriam, &
quod art
artis) nu
assumere
nos card
si ars rec
num est,
inde in o
dare. S
torum ca
guidem i
fectionis
in arte in

erga te ~~amisso~~, justissimum quidem illum, testatum tibi facerem. Etenim si redamant aquilæ, redamant delphines. amantem: cur non homo hominè, & (quod plus est) Christianus Christianum redamare? præsertim juvenem ornatis- simum atque amabilissimum, à quo ipse gemino beneficio ultrò sit affectus. Nam & nomen meum laniibus quam lib- erissime prosecutus es: (quāquam id parcis factum velim) & tua me disputatione atque provocatione ad phi- losophandum de rebus subtilissimis vehementer excitasti. Atque utinam tantum mihi ad animadversiones meas vel vindicandas vel emendandas oīi esset, quantum fuit ad illas meditandas & conscribendas: non equidem gravarer, vel accuratissimè copiosissimèque de his rebus scribere. Nunc quoniam gymnasii Mærtensis nuper ab illustri Co- mite Adolpho à Newenar mea opera aperti atq; con- stituti, cura mihi incumbit: cogor leviter (ut: iunt) brachio ne- gotium hoc tractare. Dabo tamen operam ut quantum in me erit, desiderio tuo satisfaciam, & mearum in Ranii Di- alecticam animadversionum rationem paulò uberiori tibi exponam.

Age igitur, quid primū in animadversionibus meis de- sideras? Nempe quid adverbium *Bene* in Ramea Logice definitione redundare dixi: ut quod ipso artis vocabulo contineatur. Contra hoc judicium meum tu ex artis causis essentialibus disputas: quas ponis præcepta t. inquam ma- teriam, & Methodum tanquam formam. tum alsumis, id quod arti tanquam summum bonum proponitur (h.e. fine artis) nullam partem ē materia formaque constitutæ artis alsumere. Hic primū attendas vel in diffensionis inter nos cardinem in definitione artis penè totum versari. Nam si ars rectè definiatur habitus bene quipiam efficiendi plau- num est, adverbium *bene* vocabulo artis contineri: ac pro- inde in definitione Dialectices expressè positum redundare. Si verò ars definienda est comprehensio præcep- torum catholicorum methodicè informatorum: prima quidem fronte videri possit, notionem bonitatis seu per- fectionis agendi (qui in uno verbo ἀρετὴ Graci vocant) in arte inclusam non esse: veruntamen accuratiū confide-

ranti, inclusa esse apparebit. Etsi enim non est inclusa simpliciter, videlicet ut pars essentiae: quo modo continetur in definitione priore: tamen inclusa est aliquo modo, vide- licet ut effectum in efficiente, quo modo succus palmiū inclusus erat in vite: quo modo fructus inclusus erat in semine. Etenim *τέχνη* ex arte veluti manat ac gignitur. Sed ultra artis definitio melior? Aristoteleāc, quan̄ ego: an Ramea, quam tu sequeris? Age, primo omnium cōfide- renus conjugatum, id est artificem. Quem ergo intelligi- mus artificem? num cum qui praecepta catholica metho- dicē informata, vel libro descripta habet, vel mente com- prehensa tenet? an potius eum qui praecepit illa non solū tenet: verū etiam iis, jam sāpe multūnque ad vsum adhi- bitis atque exercitatis, quoties opus est, promē atque ex- peditē uti eorumq; vi praelarum opus pārere potest? Centē usus artem facere, usitato proverbio dicitur. Et nos Germani artem ex ea facultate vocamus *Kunst*, à verbo *Kennen*, id est posse: Grēci veō appellarunt *τέχνη* veibō *τέχνη*: quod pārere significat: Nam *τέχνη* illud Socratis in Cratylō, quōd *τέχνη* quasi *τέχνη* diſta sit, et quōd cum intelligentia mentis conjuncta sit: subtilis magis quām vera est. Quin etiam apud Latinos ut arx ab arcendo, sic ars ab artendo videtur dictari: quōd artifex partes materiae inter se co- arter, id est coasset, coagmentet, aptet. Quōd si igitur arti- fex vocatur is qui praelarum aliquod opus potest pārere: ars etiam rectē dicitur praelarum operis pariendi facultas quodam. Hic dices fortasse, aliud esse facultatem, aliud ha- bitum: quārum qualitatum illam, *τέχνη*; hanc verb, *τέχνη* Ar- istotels in Categorīis appellat, & pro diversis qualitatibus speciebus proponit: ac proinde si ars rectē definiri bene quipiam efficiendi facultas non rectē cōdē definiri bene efficiendi habitum. Hoc si diceres: responderem, Aristote- lem *τέχνη* id est habitui, tanquā diuersa in specie oppone- re nō simpliciter *τέχνη*, id est facultatē: sed *μητρα* *φυσικά*, cum additamento, *δύναμις φυσική*, id est facultatem natu- ralem, h.e. à natura insitam: unde equidem colligo esse, eti- am: *τέχνη* quandam ē *φυσική* ī *τεχνοφύλα*, *τεχνη* initialis, id est facultatem non à natura ingeneratam, sed consuetudine acqui-

acquisitam: qualis nimurum est illa *q̄e* quam in categoria qualitatis dehinc Aristoteles . Nec verò quicquam vetat ne una eadēque res, & *q̄e* id est habitus dicatur, ratione subiecti à quo habetur, cuique inhæret: & etiam *lūgūne*, id est facultas, ratione finis, nimurum operis ad quod efficiendum destinata est.

Hicce præmissis, videamus nunc quid tua demonstratio contra primam meam animadversionem instituta, pondersis habeat. Prinus syllogismus tuus hic est.

Artis essentia constituitur ex præceptis tanquam materia, & præceptorum methodo tanquam forma:

Aliqui artis finis nihil ē materia formaque, constitutus artis assumis.

Quid hinc efficitur? nempe, artis finem nihil assumere ex artis constitutæ essentia. Hanc demonstrationem de fine artis in genere, si ad speciem questionis proponim, de arte scilicet Dialectica, applicare velis: sic nimurum collendum tibi erit, ut syllogismum principalem proponas.

Nullus artis finis quicquam assumit ex artis constitutæ essentia,

Bene differere, finis est alius artis, nimurum Dialectice.

Quid jam concludetur? nempe, Bene differendi actionem nihil assumere ex Dialecticæ constitutæ essentia. Plus certè ego ex verbis à te positis elicere bona consecutio non possum. Jam illa tua conclusio an cum animadversione mea pugnet, tu videris: hoc quidem apparet, te vocabulum *artis* aliter usurpare, atque ego illo usus sum. Ego *n.artis* vocabulo usus sum ad significandum habi:ūquendam & facultatem in mente artificis: tu verò idem vocabulum usurpas ad significandum legitimam præceptorum descriptionem, quorum ductum artifex in agendo sequitur. Sed nec illud mihi probatur, quod negas, finē arti propositum ullam partem ē materia formaque constitutæ artis assumere. Primum ipse sermo, lubrius & inconstans est. Quatenus enim arti finis aliquis propositus esse dicitur: intelligitur ars ut habitus in mente artificis; cui propter artem seu ratione artis, finis certus, videlicet, certi operis

effectio, proprietate quædum dicitur esse proposita. Quatenus autem ars dicitur esse constituta ex preceptis tanquam materia, & methodo tanquam forma; non jam propriæ ut habitus intelligitur in mente artificis; cùm possit etiam extra artificis mentem ars, h.e. artis descriptio, sic constituta esse, ut sancte est in monumentis librorum. Sed rem ipsam videamus. Tu finem artis nulli partem est materia formaq; artis est constituta assumere dicas. Ergo finem consideras ut rem est suis partibus constantem, quibus illis? nonne materia & forma? at non omnis finis, neq; etiā cuiuslibet artis finis, ita comparatus est. Hoc igitur non est *ex parte ipsius*, fini artis absq; ulla exceptione partes attribuere. Deinde alienum hoc ipsum est ab eo fine de quo tu mecum disputas. Etenim bene differendi actio, non est res est partibus constituta: nam bonitas illa seu perfectio actionis, ipsa inquam *ex parte ipsius*, si cum actione differendi conferatur, non se habet, nec ut materia ad formam, nec ut forma ad materiam, sed ut adjunctum ad subjectum. Sed intelligamus sermonem tuum commodiū, & impræcipie partes fini attributas esse sentiamus: eamq; catachresin, tanquam tolerabilem admittamus: maximè quū in *ex parte ipsius* qui hinc artis est) ipsa *ex parte ipsius* seu actio, materia: nō vero seu bonitas atq; perfectio formæ analogiam quandam habere videatur: ied negabis ne, finem artis, & nominatum *ex parte ipsius*, quicquā, ex artis constitutæ materia formaq; afflumere, aut ulla ex parte iis contineri atq; comprehendendi inclusamve esse? Unde igitur *ex parte ipsius* manat ac depromitur? Negari nō potest, quin ex ipsa arte, ex ipsa inquit artis effectia seu natura, denique ex artis materia & forma. Quod si *ex parte ipsius* ex arte depromitur: necesse est ut in arte sit inclusa. Quod hic ad confirmandum tuam de finibus artium sententiam, Ecquid finem constructi ædificii, materia eiusdem ac forma, aliqua ex parte contineri dicemus? Ego vero nō puto verendum nobis esse, ne si hoc dixerimus quisquam nos fallax affirmationis coarguat, quis enim constructi ædificii finis est? nūquid cōmoda habitatio? at tota cōmodē habitandi vis nōancæ ædificii materia formaq; cōtinetur? Sive enim materia ædificii nō sit bona; sed vitiola, putris, pestilens; habitatio nō erit salubris; sive forma; aut numerus angusta;

sta, aut nimis ampla, aut alieno loco posita conclavia contineat; nō erit habitatio jucunda. Quid? quod hīc opus artis cum ipsa arte confundis. Dixeras, finem arti propositum nullam partem ē materia formaque constitutæ artis affumere. Hoc probaturus, subiungis: Quid enim? ecquid si nēm constructi edificii, materia ejusdem ac forma, aliqua ex parte contineri dicemus? Ecce pro exemplo artis, exemplum operis artificioſi attulisti. Quod quidem erratum, novę subtilitatis inventiōpem (ut spero) nobis suppeditabit. Ecce enim quatenus ars ex p̄ceptis & methodo, tanquam materia & forma constituta dicitur: nōnne sic operis cuiusdam artificioſi rationem habet, quomodo videlicet edificium, ē sua materia formaque constructum, opus artificiolum aut certe artificiale est? Quero igitur, cujus artis vi opus illud artificiosum, ē p̄ceptis methodoq; quasi compositum sit atque effectum? Evidētē eam artem Logicam esse, promissimē respondebis. Logica igitur illa ars est, cuius beneficio artium p̄cepta legitimē conformantur: sānē. Quāramus nūnc ulteriū. Nōnne ipsius quoque Logicæ p̄cepta legitimē informati possunt? quis neget? maxime quum à P. Ramo tanta legum Logicarum observantia Logicam constitutam desciptamque videat: ut quę legitima non sint, non multa occurrant. At cujus artis vi P. Ramus artem Logicā tam legitimē informavit? Nempe ipsius Logicæ. Mira res, idem à se ipso ortum habere. At profectō ita hīc res habet. Atq; hinc (ut opinor) vulgaris illa distinctione Logicæ in docēntem & usensem manavit. Etsi enim Logicæ usus nihil aliud est quām docere: tamen appellatiōne docentis Logicæ cum illius usum notasse videntur, quo ad se ipsam docendā, h.e. Logicæ artis p̄cepta describenda, adhibetur. Utentem verō appellavint, quum se se extrā proficeret, & ad alias artes ac omnino res quāvis alias docendas explicādasq; adhiberetur. Sed ut ad propositū revertamur, excipies fortasse contra Aristoteleā artis definitionē, non esse eam *artem* nārācē: quippe quę de solis artibus mechanicis sive *nārācē* intelligenda sit. Evidētē negare id non possum: quum ipse Aristoteles eo in loco *nārācē* ab arte excludat: quo tamen nomine non quamvis *nārācē*,

sed eam tantum quæ morum est, intelligit: quippe quam
 postea prudenter ut propriam attribuit: Veruntamen mi-
 hi videtur nihil vetare, quo minus verbum ~~non~~ generali-
 ter accipiatur, per synecdochen speciei; quum generale
 nullum extet quod ~~non~~ & ~~non~~, id est effectioñ & ac-
 tionem, tanquam species oppositas complectatur. Ita ut om-
 nis ars sive ~~artus~~ sive ~~opus~~, habitus quidam sit in men-
 te artificis, quo is idoneus est ac promptus ad finem arti pro-
 positum bene recteque, efficiendum. Verum enim vero ut ars
 dicatur habitus, id tibi in disputatione tua Ethica alienum
 videtur. Quid ita? Quoniam (inquis) habitus perceptionem
 usumq; artis potius notat, quam illius essentiam accurate
 complectitur. De perceptione, si rem ipsam perceptam eo
 verbo intelligis; quod dicas, aliquo modo concedo: habi-
 tus enim seu habitudo notat rem, quæ habetur: que si a na-
 tura non insit, ut sepe hominis corpori sanitas, agilitas, pul-
 chritudo; perceptione in habentem introduci solet, atque
 ita perceptio, h.e. res recepta nominari possit. De usu verò
 quod dicas, ne quaquam concedo. quis enim non videat, a-
 liud esse habitum, aliud usum? Vlus non est ~~ergo~~, sed ~~ergo~~,
 utitur enim artifex habitu mentis suæ, id est arte, quando
 aliquod suæ artis opus molitur: sicut athleta utitur robore,
 habitu scilicet sui corporis, quando ad colluctandum cum
 antagonista cōgreditur. Verum in definitione artis Aristote-
 lea, nec illa tibi particula satisfacit qua differentia à fine
 sumta expletur, videlicet ~~μεταλλευτική~~, id est, cum ratio-
 ne vera. Nam ut ars vera ratione nitatur, inquis, id satis ar-
 p; tinon est, potest. n. id vera nisi ratione quod fortuitè nature
 est. At vel in mechanicarum artium præceptis requiritur,
 ut nunquam in errorem artificem deducant: quod herele
 (inquis) fieri potest, si contingentem veritatem compre-
 henderint. At, inquam, præstantissime Tempelle, tum de-
 mun repræfensiō hæc tua vim aliquam habere videretur,
 si artis vocabulo præcepta artis, ut tu intelligis, ab Aristote-
 le intelligentur. at is artis nomine habitum quandam,
 h.e. qualitatem quandam in mente artificis, crebris actio-
 nibus comparati, se intelligere propositur: Artis vero præ-
 cepta, quæ in agendo artifex sequitur, iis ipsis verbis, meo

qui-

quidem judicio, notare voluit, quippe is demum artificiose & cum vera ratione agit, qui in agendo ductum certorum legitimorumq; præceptorum sequitur. Quanquam tu ipse hic inter artem & artis præcepta distinguere viseris, ubi *artium* mechanicarum præcepta appellas: quæ distinctio si vera est, vt est: non igitur recte rursum præcepta artis cum arte confundis, vbi præceptis contingentem veritatem attribuis, quam antea ipsi arti attribueras. Sed revoco me ab ethica tua disputatione ad epistolam tuam dialecticam.

Quid igitur in hac prima velitatione (sic enim hoc certamen nostrum appellare tibi visum est) quid inquam per agendum restat? Nempe ut ad tertium quoque profyllo gladium tuum respondeam: ubi meo (ut aiunt) gladio jugulare me conaris. Tu quum fini, inquis, nomen externæ *causæ affingis*: eumque extra effectum consistere, non autem effecto inclusum esse differis: non vis hercule aliquam finis partem materia rei composite formamq; comprehendendi. Quid si ego hic par pari referam: & tuo vicissim gladio tuum ipsius jugulum petam? Dicis, me fini nomen causæ externæ *affingere*. Scitis igitur, finem causam externam non esse. Quare erit tuo judicio finis causa interna, & effecto inclusa. Sed quæres, adhuc ne finem nominari velim causam externam? Evidem sic nominari posse puto: quia eti finis in destinato est, quod attinet ad finis efficiendi potestatem: non tamen finis in destinato inest, ut pars essentiam constituens: quo modo insunt materia & forma. Exemplo declarare conabor. Munitio pedis, finis est calcei. Et inest calceo vis muniendi pedem, quem tamen non semper munit, sed solùm quum induitus est: non autem inest calceo vel ipsa munitio pedis, vel muniendi pedis vis, ut pars essentiam calcei constituens: sed altera quidem ut adjunctum contingens, altera vero ut necessarium. Verum animadversionis meæ conclusione reprehensa, conaris etiam ejusdem rationem atq; argumentum pervellere. Dico, quamlibet artem habitum esse bene agendi. Excipis: Quid tum illa *wāsēzī*, quæ finis est cuiusvis disciplinae, nulla ex parte materia aut forma artis continetur. Nempe hic rursum candem (quod pace tua dixerim) cantilenam canis:

& sententiam partim fallam, partim à proposito alienam
 » identidem repetis. Sed addis: Quod de arte generatim di-
 » citur, id ex lege καθίσταται speciatim in Dialectica expli-
 » catur. Artis finis, est bene agere: Dialecticæ vero, bene dis-
 » serere. Bene, inquam, habet. Si artis finis, est bene agere: ser-
 » go ars è suo fine rectè definetur, habitus bene agendi: ac
 » proinde Dialectica, quum sit ars, habitus etiam erit bene
 » agendi seu efficiendi. sed quam actione? nempe actionem
 » docendi, seu differendi. Quod quid aliud est, quam Dialec-
 » ticam esse docendi seu differendi artem? adverbio scilicet
 » Bene non expresso, sed artis voce comprehenso.

Ad extremum hujus primæ disquisitionis fateris: perfe-
 » ctionem actionis (id est τελείωσις) totius artis viribus effici,
 & ab ipsa arte profici: at negas tamen, candé in ipsa arte
 » esse inclusam, quam quidem negationem dubitatione qua-
 » ñam corrigit, quum ait: Nisi fortasse, quicquid ab efficien-
 » te in esse cum transfunditur, id efficiente comprehendifa-
 » tendum sit. Ego vero, si unicum hic verbum addatur, &
 » transfusio non solùm Ab, sed etiam Ex efficiente fieri dica-
 » tur: (quo quidem modo dicendum fuit, ut ad propositū di-
 » cetur accommodatè) omnino fatendum esse affirmo, de
 quo tu hic dubitas. Quomodo enim transfundi quippiam
 » ex efficiente posset, nisi ipso efficiente comprehenderetur?
 Verbi gratia: Quomodo succus ex vite in palmites posset
 » transfundi, nisi vite succus continetur? similiiter si perfe-
 » ctio differendi, ex arte Dialectica (sive Rameam, sive Ari-
 » stoteleam artis definitionem sequare) in actionem dif-
 » ferendi transfunditur: ut certè transfunditur: quis negaver-
 » it, perfectionem differendi in arte differendi esse velut
 » inclusam? Sed satis, ac fortasse plus satis de prima mea a-
 » nimadversione differui: quæ disputatio si illustrioris ex-
 » plicationis vim continere ubi videbitur, equidem operam
 me non lusisse gaudebo.

2. Sequitur nunc de verbo *differendi*: cui ego in Dialec-
 » tica definienda verbum *docendi*, tanquam proprium modifi-
 » cato, anteponendum censeo. Tu tropum esse fateris: sed
 » quia & illustris & usitatus sit, justam ejus rejiciendi caussam
 » subesse negas. At ego tropum hunc nec ut obscurum dam-
 » no,

no, nec ut inusitatum rejicio: quin potius quam illustris hæc tropus sit, ex Varrone declaravi: quamque frequenter, apud Ciceronem præsertim, optimum dicendi magistrum, occurrit, admonui: Verum hinc non efficitur, docendi verbum non meritò, in definitione quidem constituenda præferri. Ut enim præferatur, justa hæc cauſa subest: quia proprium est, quod accedit & altera, non minoris momenti: quia nimis omnes differentiæ partes complectitur: quam disserendi verbum non omnem Dialecticę vim (quod tu nimis confidenter asseveras) comprehendat: id quod ex tropi declaratione quam in animadversionibus meis posui, manifestum est. Sed negas, docendi verbum (ut à me quidem accipiatur) ad omnes Dialecticæ partes communiter attinere: quippe cùm mihi omnis docendi ratio, enunciati & syllogismi usū vertatur. ubi ergo (quæris ex me) in tua definitione, argumenti inventio? ubi methodi disciplina? tum asseveras, Utraque certè exclusa est. At ego inventionem argumenti inclusam, disciplinam vero methodi si non sic inclusa, non tamen exclusa esse dico. Quid enim? Qui docet, id est vel questionem simplicem enunciato declarat, vel conjunctam syllogismo demonstrat: nonne quatenus hæc agit, argumentis inventis utitur? quis enim sine argumentis docere quippiam possit? At ubi manet methodus? Illi scilicet tum demum locus est, quum ad docendum questiones complures sunt propositæ. Qui autem uno tempore questiones plures tractat, is non magis docet, quam qui unicam tantum questionem explicat. Plus quidem docet, & plus artis adhibere opus habet: at non docet magis. Quare vides (ut opinor) docendi verbo methodum non excludi: sed potius tanquam docendi partem, aliquando necessariam, includi.

Præterea aliena tibi videtur mea de materia & forma Dialecticæ explicatio: verum si explicationis illius rationem expendis, fortasse minus aliena tibi visa esset. Nunc tu explicationis meæ ratione omissa, contra ipsam solùm explicationē disputas. Dixi materiā Dialectices esse argumenta. Rationem apposui: quod ex argumentis constet explicatio questionis. Formā esse dixi, argumentorū cū questione dispo-

dispositionem. Rationem adjeci: quoniam illa dispositio faciat ut explicatio questionis judicari aq; intelligi possit, ac proinde nomen explicationis mereatur. Hic fateor, me artū tribuisse qd^r propriē conuenit operi artis. ut si quis dicet, materiam artis ædificandi esse lapides, et menum, ligna: formā vero illorum inter se ē dispositionem: quum h.e. partes propriē loquendo non artis ædificandi, sed ipsius ædificii sint Peto igitur ab aquis lectoribus, ut me tanquam pustulatum locutum intelligent: ut qui distinato scripsierim quod propriē fini convenit. Et si autem habitudines mentis non videantur ē materia formaque constare: tamen ut hæc illis ~~logiis~~ tribuantur, à ratione alieni non videtur. Sicut igitur explicatio questionis quæ Dialectici opus est, ex argumentis tanquam materia, & argumentorum dispositione tanquam forma videtur constare: sic ipsa Dialectici ars ex argumentorum inveniendorū facultate, tanquam materia: & ex facultate eorundem disponendorum, tanquam forma, constare videtur. Hic tu rursus ex artis definitione disputas: nec me aliter artem definiisse recordaris. In constituenda logica artis structura, seu Dialectici artificii fabrica, ipsa (inquis) præcepta materiæ ratione obseruantur. Concedo. Sed ego materiam non structuræ artis, id est, præceptionis: sed ipsius artis, quatenus in mente artificis ut facultas quædam consideratur, indicare volui. Porro formam Dialecticæ artis non esse argumentorum cum questione dispositionem, ideo tibi non placet: quod artis forma toti arti convenire debeat. Hanc vero quam affers (inquis) nec capere inventio, nec sustinere enuntiatum, nec methodus ferre potest: immo vero nec doctrina syllogismi. Hic rursus artis Dialecticæ partes enumeras, quatenus ea voce ipsa artis descriptio intelligitur: at ego Dialecticam ut habitum seu facultatē quandam differendi in mente Dialectici seu disputatoris cōsideravi. Qua saneratione dispositio argumentorum cum questione, h.e. facultas disponendi argumenta cum questione, si cū ipsa argumentorum inuentione, hoc est, argumentorū inueniendo rūm facultate comparetur, ut forma ad materiam se videatur habere, & utraq; hac facultate uniuersam artis discre-

di vim atque naturam contineri. Hic autem miror, te ista
mix formæ tam iniquum esse, ut ne quidem doctrinæ syl-
logismi eam convenire concedas. At ego non solum do-
ctrinam syllogismi, verum etiam enunciati ista forma cō-
prehendi dico, quorum illud est syllogismi definitione per-
spicitur: hoc vero intelligi ex eo potest, quod dispositio ar-
gumenti cum questione simplici hoc est, cùm ea re de qua
queritur simpliciter, nihil aliud est quam enunciatum. ut
quid est peccatum? Peccatum est *iniquitas*. hic definitio dispo-
nitur cum nomine definito: quæ dispositio scilicet enunci-
atum est. Cujus exempli occasione obiter admonere placet:
definitionem absolvit vno verbo. Id quod prima fron-
te mirum videatur ei qui didicerit, partes definitionis du-
as esse, genus nimirum & differentiā: ad quæ utraq; enun-
cianda aut mente concipienda, duabus vocibus videtur o-
pus esse. At istud necessarium non esse, & interdū utramq;
partem voce unica comprehendi posse, definitio illa pec-
cati Apostolica appetissimè evincit. Esse. n. definitionem
articulus in Greco additus admonet: quippe ait Apostolus
iniquitas in te iniquitas. Verum hæc vox *iniquitas* etiæ unica est, ta-
men propter compositionem vim diuarum obtinet. Quum
enim composita vox sit ex particula priuante & nomine
superinde est ac si diceretur *iniquitas iniquitas*, priuatio legis,
id est, conformitatis cum lege: quam fortasse *iniquitas* haud
inscitè aliquis appellauerit. Quid enim aliud est peccatum
quam inconformitas cum lege seu à lege discrepantia? sed
hæc extra propositum. ¶ Venio nunc ad quartam quæstio-
nem disputationis tux: an scilicet argumenti vocabulum
recte adhibeatur ad significandum rationē qua aliquid de
quo quæstio simplex instituta est, nudē & ablīque syllogismo
declaratur. Tu *egregius patruus* in eo sensu usurpari, non valde
te mihi assentiri dicis. At catachresin exempla probatissi-
morum linguae Latinæ authorum, maximè Ciceronis, a-
bundē evinceret: apud quos argumentum quoties docēdi
instrumentum notat, semper ad quæstionem conjunctam
syllogismo demonstrandam refertur. Ais, nullum ex omni-
bus vocabulis occurrere huic loco aptius, nullum elegan-
tius. At mihi quidē perquam ineptum ac ridiculum vide-
tue

1. John. 3. 4.

tur novum hoc, & ante Dialeticam à P. Ramo traditam
inauditum loquendi genus, quo jam illius sectatores dice-
re solent: In hac oratione, *Ignis urit*, duo argumenta sunt.
Unde præclara illa scilicet cuiusdam Ramozelotæ distin-
ctio nata est, qua iste divisit argumentum in arguens &
argutum. O argutum acutissimi philosophi inventum!
Sed nullum(inquis) occurrit elegantius: meumque illud
declaramentum vel documentum cum verbo *arguendum* nulla ex
parte conferendum putas. Partius ista viris. Ad elegantiam
sanè quod attinet: fateor libenter atque etiam profite-
or, *declaramenti* vocem tam malè meas ipsius aures ferire,
vix ut apud quenquam pronunciare ausim. Sed non ideo
nulla proſus ex parte *declaramenti* vox cum vocabulo *ar-
gumenti* conferenda est: quin potius illi ~~aeratus in~~ usur-
pato longè, tanquam propriè rem significans anteferendum
est. Etsi enim elegantia verborum meritò laudatur: tamen
philosophis quoties docendi perspicuitas postulat, ~~in quaero-~~
~~truir~~(ut Aristoteles loquitur) concessum est. Hinc Jul.

Confensis
Ciceron lib. 3. Cesar Scaliger, purissimus alioqui scriptor, quum Græcum
de finibus, verbum *ἀναγκερπια* in disputatione contra Cardanū ei oc-
non procul à currisset: Quæ(inquit)quā ob causam à nobis dici neque-
principio, i- at *inproportionalitas*, non video. Non, n., in foro verlamur,
sem lib. 1. A. aut in Romano comitio: sed in cōmuni theatro sapientum,
cadē, quæst, sub oculis veritatis: cuius supellecitem atque appara-
De subtilitate tū, non tam nitidum, quām opulentum esse decet. Nec
exercit. 3. ipius Rami diversum hac de re judicium fuit: ut qui in ap-
pellatione specierum pro vocabulo fornitarum, perspicu-
am logicæ veritatis intelligentiam(ut Taleus ait) maluit,
quām rhetorican Ciceronis elegantiā: ac si peccandum
hic sit, judicavit multò satius esse peccare in voluptatem
auriuni, quām in rerum notionem & sensum: quod acci-
deret, si duo argumenta uno verbo appellaremus. Nec
propterca in singulis vocabulis monstruosam illam bar-
barorum (qui scholastici vulgo dicuntur) temeritatē pro-
bo: sed analogiam prudenter observandam jūdico: qua
equidem, vocabula illa à me usurpata, *documenti* inquam &
declaramenti, tueor atque defendo. Portò duplē argu-
menti usani P. Ramo planè incognitum fuisse non sentio:
sed

sed tamē nec distinctis appellationibus ab eo explicatum, nec in exemplis Inventionis distinctē & quantum factis erat, proponendis observatum esse conqueror. Id quod uno atque altero exemplo demonstrare non gravabor.

In capite de materia, itē de forma, item de effectis, nullum ponitur exemplum demonstrationis. Nam qui syllogismus ex facto Alexandri, qui Parmenionem & Philotam propter conjurationis suspicionem morte mulctavit, elicī potest: eo non demonstratur quēstio ex effecto, sed ex causa: Et si enim conjuratio ac deliberatio Parmenionis & Philotae de necando Alexandro, effecti cuiuspiā rationem habere videtur, si cōparetur cum iis ipsis viris: tamē collata ad questionem quam Alexander concludebat, caussæ ratiōē habuit. Sic enim nimirum ille argumentabatur:

Qui in necem meam conjurauit, ī morte multandi est;

As Parmenio & Philotas in necem meam conjurauit;

Ergo morte multandi sunt.

Hic certē conjuratio, id est peccatum: ad mortē, id est poenam, se habet ut caussa ad effectum. Jam exempla declarationis ac demonstrationis non esse distinctē proposita, passim animadvertere licet. In prima distinctione efficientis, primū ponitur exemplum argumentationis ex Ovidio, Fuge otium: & effugeris amorem. Secundum exemplum ex Virgilio de parentibus Aeneas, continet quidem illud argumentationis conclusionem: sed qua procedit ab effectis: Aeneas non miseretur amantis Didonis, hospitæ beneficentissime: Ergo non est natus matre Veneri & patre Anchise. Quatenus vero istud exemplum hue pertinet, declarationem continet questionis simplicis: qua queritur, Quibus parentibus oriū sit Aeneas. At declarationis exempla videntur exēplis demonstrationis preponēda, tanquam priora τῆς φύσεως, quippe quēadmodum se habet enunciatum ad syllogismum: ita se habet declaratio ad demonstrationē. Mihi certē confusio ista probari non potest, qua diuersarum actionum vocabula, declaratio nimirum

& de-

I. PISCATORIS

& demonstratio, promiscue & tanquam synonyma usurpatur. quemadmodum Talæus illud Virgilianum exponit, *Degeneres animos timor arguit.* id est, ostendit, declarat. At, inquam, declarare non cit idem quod ostendere seu demonstrare, seu denique probare. Hoc enim non nisi syllogismo, illud absque syllogismo fit. Sic nomen definitione declaratur, non demonstratur seu probatur. Itaque arguendi verbū in isto Virgilii loco exponentum est verbo demonstrandi seu probandi, non autem declarandi. Argumentatur enim iis verbis Dido apud Annam fororem de novo hospite Aenea, eumque virum generosum esse, concludit tali syllogismo:

Degeneres animos timor arguit.

At Aeneas non timet.

Non gerit igitur animum degenerem: sed generum.

In summa, optarim ego, lacē hujus distinctionis quām clarissimē omnibus veritatis studiosis innotescere. Quod quidem fieri plenē non potest, nisi simul distinctio quæstionis quam attuli, obseruetur. Mihi quidem certe utraque ista distinctio magnam lucem doctrina Inventionis logicæ afferre videtur. Tibi vero, mi Tempelle, (ut ad quintam quæstionē accedam) distinctio illa quæstionis probari non videtur: ipsam quidem meam de quæstione præceptionē trifariam reprehendis. primum quod explicatio subjecti non videatur in artis præceptis esse informanda: deinde, quod si informanda subjecti explicatio sit, subjectum generale & ad omnes artis partes pertinentis indicari debeat. tū assimus: quæstionem generale Dialecticæ artis subjectum non esse: ut quæ non sit inventionis, non semper axiomatici iudicii, non methodi subjectum. Postrem præceptum quæstionis utpote quæ ex argumentorum conjunctorum ambiguitate oriatur, in arte dialectici iudicii exponentum fuisse. Age, singula ista ordine consideremus. Subjecti præceptio videtur sanguinem non semper necessaria esse: ut apparet in Arithmetica & Geometria: quarum illa distinctionem rei numerandæ, hæc metienda nullam (ut videatur) postulat: attamen est quando subjecti distinctio utilis, immo necessaria.

necessaria videatur, ut quando in Musica cantus in mollem ac durum dividitur: cuius utriusque canendi non eadem certe est ratio. Sic mihi videatur de distinctione questionis in Dialectica, quam illa dividitur in simplicem & conjunctam: eo sensu qui a me in animadversionibus declaratus est: quippe quum utriusque questionis explicandae non eadem sit ratio, nisi declarare ac demonstrare idem sint. Atque haec mea de subjecti preceptione sententia est. Sed esto, praecipiatur de subjecto Dialecticæ: tum certe notari debet subjectum generale & totius artis commune: quale subjectum Dialectices, questionem non esse contendis: quippe quod nec inventionis sit, nec semper axiomatici judicii, nec denique methodi subjectum. Hic tu rursum artis vocabulo artis precepta, non ipsam secundum illa precepta agendi facultatem intelligis: quum ego questionem Dialecticæ ut facultati in mente artificis, subjectam esse sentiam: quippe quum in questione explicanda omnis differendi vis occupetur atque exerceatur. nam preceptionis de bene differendo (quam nonnulli Dialecticæ docentem appellant) subjectum, sunt ipsa differendi seu docendi instrumenta: quæ nimis sunt ea quæ tu enumeras, inventio argumenti, axioma seu enunciati, syllogismus & methodus. nam quod Scaliger ponit, non sunt omnia, nec recte enumerata: videlicet propositio, divisio, definicio & demonstratio. Propositionis nomine intelligit pronunciatum, quod tu cum P.R. amo veteres Grecos, Cicerone teste, secutus, axioma nuncupas. Divisio & definitio duas species argumenti sunt: omnittunt ergo tot reliqua argumenta. Denique demonstratio Scaligero(nisi fallor) non quisvis syllogismus intelligitur: sed is tantum qui constat ex materia necessaria: quale intelligit ac describit in suis Analyticis Aristoteles. Excluditur ergo is qui ex materia constat contingente, quem syllogismū dialecticum Aristotelici nominat. Sed ut ad reprehensionem tuā redeam: illud quoque te considerare velim, me usum loquendi magistrū sequutum, questionem appellasse ~~parvum~~, id ipsum quod ad docendum est propositum, quod si considerasses: animadvertisse profectō, me Dialecticę subjectum revera idem cum Ramo ponere,

*De subtil.
exercit. 1.
scit. 3.*

nimirum generale illud quod Ramus verbis Aristoteleis
 utrosq; p^{ri}mis notare solitus fuit. Tu vero vocabuli *questio-*
ni propriam significationem hic sequeris: quamquam non
 satis constanter de questione sic intellecta differere mihi
 videtur. dicens enim, questione non semper esse subjectum
 judicij axiomatici, quibus verbis sane innuis, interdum esse,
 id quod ego sic intelligo: non semper, sed interdum axiomati-
 ci seu enunciati usum hunc esse ut eo ad questionem ali-
 quam respondeatur. Quod si ita intelligis: fatearis igi-
 tur necesse est, esse questionem aliquam simplicem, nam
 ad hanc solam nudo enunciato respondet. At paulo post af-
 firmas, questione oriri ex argumentorum conjunctorum
 ambiguitate, hoc est (ut ego loqui malim) ex dubitatione
 de enunciati alicuius veritate, id quod de conjuncta solam
 questione verum est. Simplex enim questione non ex dubi-
 tatione de veritate, sed ex rei obscurae ignorantia profici-
 citur. Nec vero quum Ramus questionis divisionem a pra-
 ceptione Dialectices alienam esse disputat, ea quae ego at-
 tulii, divisio in mentem ei venisse videtur: sed solum modo
 distinctio illa Aristoteleia in quatuor genera, *ut iei, ut iei, &*
ut iei seu *ut iei, ut iei, ut iei*, *ut iei*. item divisio illa *ut iei* in
 decem genera, substantia, quantitate, qualitate, &c. cetera.
 Contra has enim divisiones nominatum disputat. Et merito:
 quum ille non sint rationis, sed rerum. At nostra divisio,
 rationis est, nam certe alia ratio, & ceteri est qua queritur
 de natura rei simpliciter: alia, qua de duarum rerum inter se
 logicis (per affirmationem scilicet aut negationem) conjun-
 ctatum, hoc est de pronunciati veritate.

Restat nunc ut consideremus, quo in loco & in qua artis
 parte de questione praecipiendum videatur. In arte Dia-
 lectice iudicij, inquis. Quid ita? Quonia^m questione, inquis, ex ar-
 gumentorum conjunctorum ambiguitate oriuntur. At pre-
 terquam quod haec ratio non est in totum vera: (quaeritur
 enim non solum de pronunciati veritate: sed etiam de rei na-
 tura: ut paulo ante admonui) non etiam videtur firma, ne-
 que enim major ratio videtur esse ut de questione praecipi-
 tur ibi, ubi praecepitur de ipsis originali causa: qua^m in ubi
 de adjuncto. Adjunctum autem questionis, est ipsa in univer-
 sum

sum differendi ars, ut suprā declaratum est. Ut autē statim in principio post Dialecticæ definitionē definitio divisioq; illa quæstionis tradatur, prorsus gravis videtur esse ratio: quod ex illa distinctione quæstionis, pender admonitio de duplice argumentorum usu: quæ mihi quidē videtur doctrinæ Inventionis permagnam lucem afferre.

Sed meani documenti distinctionē vehementer impro- 6. bas. An una eademque res (inquis) pro duplice usu duplex " stauetur? Si intelligis unā eandemq; rem generalem, sim. " pliciter affirmo: quero enim vicissim ex te, an non ex fine æquæ atq; aliis causarum generibus partū licet? non negabis, opinor. At quidnā usus aliud est, quām rei destinatę ad suū finē applicatio? Quod nisi distinctionem quæ ex rei usu peritur, ad distributionē ex fine referre placet: referri tamē meo quidē iudicio poterit ad distributionē ex adjunctis. Etenim utilitas rei, est qualitas quædam rei inhaerens ad certū finē efficiendum. Si verō intelligis rem specialē & singularem: equidē multiplicitatē illam (ut ita loquar) aliquo modo concedendam puto: et si enim res numero una manet, tamen pro vario usu seu utilitate, varias ratiōnes recipit. Sed pergis interrogando me urgēre: Idem " equus (inquis) arationi scilicet & vecturæ deservire " potest: ideonē in duo genera distrahetur? Emphaticē " scilicet hoc verbo uti voluisti: metuis enim fortasse (pátere quæsto me tecum jocari) ne si idem equus nunc arer, alio tempore vehat, in diversas partes miser distrahatur, at:; ita pessimi detur. Sed tu hīc elenchum committis, homonymiæ: nam documentum (cuius tu distinctionem meam reprehendis) à me consideratur ut genus: tu verō equum consideras, non ut genus: sed ut speciem specialissimam. nam quid vetat, quod minus equus ut genus, rectē & logicē ex adjuncta utilitate, aut ex finibus ad quos destinari equi solent, in certa genera distribuatur: ita scilicet ut eorum alii dicantur esse aratores, alii vectores: cuiusmodi esse solent, illi quidem rusticorum, hi verō nobilium, quam quidem distinctionem ipse usus, loquendi magister, approbavit. hinc enīq; nostræ gentis appellations illæ: quum equos rusticorum vocant ackerfērd, id est, equos

aratorēs: nobilium verō, *reip̄ p̄f̄d*, id est, equos vectores. Et si enim & rusticorum equi ad vehendum, & nō oīlium ad arandum natura sunt idonei: tamen educatione alii ad aliud opus magis affuefacti sunt, ac proinde magis etiā idonei: unde vulgo tanquam à principaliori (ut loquuntur) sit denominatio. Tertia tua interrogatio de Sequana Parisiensi parumper me commovit: sed mox vidi, eandem illius cum præcedente rationem esse. nam Sequana re quidem unus manens fluvius, plures tamen propter varios usus rationes recipit. Sed membrorum divisionis meæ consideratio, & *v̄t̄d̄ iñsp̄s* majorem iustæ reprehensionis speciem habet: eō quod dissidentibus generibus eadem species affingi videantur. At ego hīc equitatem à te postulo, neque enim distributionem documēti meam pro perfecta generis in species divisione, sed tantum pro quadā distinctione accipi volo: cujusmodi distinctiones caussæ efficiēntis à præceptore nostro P.R amo traditas esse non ignoras. Atque hanc meam esse sententiam, ex verbis meis percipere planè potuisti: ubi dixi, rationes quæ tuni ad declarandum, tum ad demonstrandum, id est, omnino ad explicandum docendūm ve adhibentur, *eafdem esse re ipsa*: sed ratione usus differre. Itaque mihi sic sententi necessere non est, declaramentum & argumentum tāquam *iñ s̄t̄r̄d̄ iñsp̄s*, seu (ut tu eleganter loqueris) dissidentia genera, peculiari unum quodq; *v̄t̄d̄ iñsp̄s* partiri: satis est, si documentum in eadem illa genera distribuam, in qua argumentum à Ramo dividitur. Quam meæ sententiae declarationē si equus admiseris: spero, inchoat: illam meā Logicę artis de linea-
tionem, elegantiorem tibi deinceps visum iri.

7. Sequitur septima quæstio, recte argumenta per se considerari dicantur. Reclamo: id ue(nisi vehementer fallor) meritō: quia scilicet argumentum, sine eo quod arguitur nec esse nec intelligi potest. Tu quid contrā. *Quid Ramus velit* (inquis) nō afflēqueris. Fieri potest ut nō ait: uar: sed sive ante tuam declarationem, sive nunc demum afflēquatus fuerim; non tamen in ea sententia mens mea acquiescere potest. *Quid enim*? potētne *Allum* relatum e quod meā ac purē relatum est (quod *secundum* esse vocant) sine eo considerati

considerari ad quod refertur? Minime, inquit. At argumentum nomen & natura tota in relatione quadam consistit, neque enim antea argumento cuiquam nomen certi generis attribuere potes, nisi ipsum cum questione contuleris: quippe pro diversitate rerum de quibus queritur, notio que ad explicandum adhibetur (id est argumentum) variis rationes admittet. Immō unum idemque argumentum in uno eodem syllogismo, pro duplice ad partes questionis concludenda ratione, duplex nomen admittit. Verbi gratia,

Omnis animal sensus;

Omnis homo est animal;

Ergo omnis homo sensus.

Hic argumentum *animal* si conferatur cum questionis parte antecedente, ratione habet generis subjecti vero, si cum consequente: cum quo quidem potius in omnini syllogismo conferendum videtur, ut pote cum principaliori parte, de qua queritur an parti antecedenti vero attribuatur, nec ne. Jam vero haec argumēti cum alterā questionis parte collatio, potestne à tuente institū aut perfici absq[ue] axiomatice seu enunciato? Equidem si hoc sit quomodo hat, me non assequi fateor. Ego quidē certe id non interveniente enunciato, tanquam necessario instrumento, facere posse mihi non video. Quū enīm unde argumentū sumtum sit, inquiero: ita cogitationem instituo: Argumentatut ille ad hunc modū: *Homo est animal: ergo homo sentit.* quomodo igitur *animal* ad sensum se habet, certe ut subjectum ad proprium adjunctum. Ex quo enunciato, nempe (*Animal ad sensum se habet, ut subjectum*) jam intelligo, argumentum istius enthymematis à subjecto sumtum esse: quod certe absq[ue] illo enunciato quomodo intellexissim, aut intelligere possum, non video.

Jam in prima argumenti partitione reprehendenda non minū tibi errasse video. Gaudeo certe si utriusq[ue] reprehensionis pars sit rationam in priore me nequaquam errasse, evidenter modō demonstravi. Sed quā ob causam testimoniū argumentum inartificiale à Ramo dicatur, non satis acutē me interpretati dixi. Ego vero non motor, quo sensu Rāmus eo verbo usus sit: sed quām bene usus sit, animadyc-

madvertendum mihi esse putavi. Quæro igitur: Argumentum artificiale cur sic appellatur? Num quia ex se se arguit at hæc definitio ad nominis rationem nihil attinet. Cur igitur? Népe ideo, quia (ut recte Aristoteles explicat) ~~de rebus~~
2. ~~publio xij d' ianuarij salutis nostræ domini mcccxvii.~~ hoc est, quia per artificiodam institutionem ac per nos acquiri atque comparari potest. Quare contraria artificiale ideo dici intelligenti-
duni est, quia per artis præceptionem ac per nos cōparari non possit: quorum posterius de testimonio Aristoteles affirmit: sed falsus. Etsi enim testimonia ad confirmationem alicujus cause (nam de forensibus caussis Aristoteles propriè ibi locutus est) in potestate oratoris non sunt: tamē in e-
jus potestate est, ex admonitione & prescripto artis Diale-
cticæ, de testimoniosis cogitare, & testes in mediū producere.
3. Tu vero quā nominis expositionem afferas? Testimo-
nium idem inquis, in artificiale dicitur, quia arguendi vim
ab artificalibus allumit. At hæc interpretatio quām acuta
fit, tu videbis: Mihi potius quodammodo artificiale argumentum appellandum testimonium videtur, si ab artificalibus
vim suā dissimilat. At repetes, artificalibus argumentis credi
propter se ipsa in artificalibus, id est testimoniosis, propter
artificiales: neque propter testantis adjunctos mores aut
ingenium. Esto: sed quid hoc ad nominis rationem, de qua
sola hic questio est?

4. Poteris autem causarum tractationem quod attinet: nō pla-
ceret tibi, quod de verbum *Fis* ad perficiendam cause definitio-
nem adjungendum puto. videtur enim tibi particula *Est*
cujuslibet causa: vim sibi enucleatæ complesti. Optarim e-
quidem, in lexe verbo differentiam in cause definitione ab-
solvi posse, valde enim rotunda illa brevitas nescio quo modo
jucunda est: & verbum *Fis* verbo *Est* ad complendum
differentiam adjectum, divisionem sapit. Sed meninisse
debés, plures esse res quām terūm vocabula: ac proinde
quum generale nomen desideratur, nominibus specie-
rum ad significandum genus anonymum adhiberi: quadā
necessitate solete: id quod aliquor locis à P. Ramo ~~exponit~~
consecutante obseruatum esse non ignoras. Sic enim
efficientem causam & materiam pro uno genere anonymo
proponit;

proponit: similiter conjungit formam & finem: item conjugata & notationem, denique distributionem & definitiōnem. Quare quum verbum *Eſſe* efficientem cauſſam & finem non ſatis enueleatē notet: (neque enim dicere uiftatum eſt, aliquid ab aliquo, aut alicujus rei gratiā *eſſe*, & *fieri* aut *factum eſſe*, aut *factum iri*.) Verbum autem *fieri* ſingulis cauſſarum generibus conveniat: ſanē ſi alterutrum in definitione cauſſæ omitendum fit: ſatiuſ fuerit omitti verbum *Eſſe*, quām *fieri*: preſertim quū quatenus res ex materia & forma *eſſe* dicitur, materia & forma nō tam cauſſarum quā partium rationem habeant. Eſſentia, n. r. ex materia & forma, tanquam integrum ex membris conſtar.

Non etiam tibi placet quōd cauſſam diuiſi in externam, 10 & internam: quarum illam in efficientem & finem, hanc verō in materiam & formam rurſus diſtinxi: mque mones ut videam, ne dum partitionis elegāiam conſecter, à lege methodi deſcivile videar. Nā ſi rei effectæ finis extiterit, inquis: necelle eſt, præcessiſſe materiā & formā: at ſi materia fuerit, non ideo ſequitur finē eſſe. Hic priuū animadverto, apodofia antitheſeos tuæ imperfēctā eſſe. Cūm. n. de antecellione materiæ & formæ dixiſſes, in apodofia ſoliſ materiæ mentionē facis. Deinde harū ſententiārū prior labore mihi videtur ex fallaciæ genere (fallaciæ mentionē facio, nō quōd ſentiu te fallere velle, ſed quōd te falli exiſti-mē) eo inquā fallaciæ genere quod Aristoteles, vocat *τὸ μὲν ἀτόνων οὐκέτι τὸν*, nā quōd necelle præcessiſſe materiā & formā, ſi extiterit rei effectæ finis: nō ipſe finis, ſed potius res effecta in cauſſa eſt: quippe quæ ex materia & forma ge-nerata atq; cōſtituta eſt. Finis autē etiā materiā non ſepe antecedit, tamē antecedere potest, & quidē in prima rei creatione antecellit: in qua hic cauſſarū ordo ſeſt offert, prima, efficiens; Deus: proxima, finis; gloria Dei: tertia, ma-teria; clavis; poſtema, forma; ſex dierū ſpatio partim ē ma-teria educta, partim in eā introducta. q; poſternū de forma hominis intelligo: quā creator in nates hominis teſte Scrip-tura iuſſiſlav. Etiā autem gloria Dei ab aeterno proposita Deo fuit, ac proinde tempore ſimul eſt: tamen ordine na-turæ Deus ipſe ut prior in cōſiderationē veat. Unde quoq;

intelligitur, finem in rerum creatione priorem materiam su-
isse. materia. n. ab æterno non fuit, sed eo quo visum Deo
fuit, tempore creata est: ad creandum autem tum illam, tu
ex illa mundum, ipse finis, gloria scilicet sua, Deum permo-
vit. Hic caussarum ordo aliquo modo etiam in rebus hu-
manis observari solet. Verbi gratiâ, qui donum ædificare
vult: is primum ad hoc faciendum movetur fine, nimurum
ut commode habitat: deinde querit architectum, cuius ea
serè est ratio, ut jā ante ædificaturi deliberationem ac pro-
positum in rerum natura fuerit: vix enim quisquā tam longē
in futurum de ædificanda sibi domo deliberat, ut nasci-
turū aliquem architectum velit expectare, porrò archite-
cto conducto, curat illi materiam, ex qua educat sua arte æ-
dificii formam. Objiciathic fortasse aliquis è sacra histo-
ria, denunciationem illam consilii Dei ad Davidem de Sa-
lomone nascituro qui domum nomini ipsius ædificatus
esset. Cui objections breviter respondendum puto: quæ ho-
minum respectu futura dicantur, ea Deo esse præsentia:
coram cuius oculis (teste scriptura) omnia resupina jacent.
Jam ad posteriorem hujus loci sententiam tuam quod at-
tinget: falsam eam esse, ex iis quæ jam dixi, appetat. nam si
materia fuerit sequitur inde, finem præcessisse. Sicut enim
finis primum efficientem (nempe Deum) in mundo con-
dendo impulit ut materiam ex nihilo crearet: sic etiam fi-
nis efficientes secundos, (ut homines) in operibus artifi-
ciosis efficiendis, ad materiam comparandam ac præparan-
dam impellit. Sed negas, si in re componenda de fine pri-
mum cogitetur, idcirco illum ceteris caussis natura prio-
rem dicendum esse. Neque verò ego hoc dico: nam effici-
entem finem priorem statuo: non autem simul materiam &
formam (ut tu facis) illi præpono.

31 In undecima quæstione de amplificata prima efficiëtis
distinctione, diligentię meā paulo æquior es: quæ si cuiquā
inutilis aut supervacanea videtur, per me licet ut illam non
valde curet, præscriptum quum contrarietas in aliis quoque ar-
gumentorū generibus locū habeat, neq; n. solez efficientes
caussæ contrarietatem recipiunt: ita ut generati corruprens,
procreanti abolēs, conservanti labefactans è regione oppo-
natur;

naturæ verum etiā opponi inter se possunt contrariae materiæ , contrariae formæ , contrarii fines, contraria effecta, contraria subjecta , contraria adjuncta : similiter contraria nomina, contrariae notationes, contrariae distributio-nes, contrariae definitiones: deniq; etiam contraria testi-monia . Veruntamen contrarietatis usus in efficientibus caussis uberior esse atque illustrior videtur.

Jam in ea quam attuli, partitione formæ, omnes illas de artis materia formæ; leges violari affirmas; sed affirmati-onis tuę nullas rationes affers . nam quam affers , non ad ipsius partitionis, sed ad membrorum partitionis definitio-nes pertinet: in quibꝫ equidem me hallucinatum fateor : ut qui voces latius patentes: angustioribus significationis li-mitibus circumscripterim . Sed ut affirmationi tuę fidem faceres, quatuor ad minimum rationes in medium attulisse oportebat: continet enim illa enunciatum copulatum qua-tuor partium: nempe hoc , Partitione formæ in substantiali- & accidentali violatur & lex *regula maris*, & lex *reg. airti*, & lex *regula opere*, & denique lex methodi . Ad quæ singula quid respō deā, attende quæso. Ad primum: Omne Ens, aut substi-tutia est aut accidentis. Ergo omnis forma per quam ens est id quod est, aut substantialis est aut accidentalis. Est igitur di-viſio proposita *reg. maris*. Ad secundum: Formæ definitio ad p̄cepta Logicæ proprié pertinet: Ergo & formæ parti-tio. Partitio igitur forma in Logica est *reg. airti*, at nū ideo partitio proposita erit *reg. airti*? Sané. Est. n. & *regula maris*, ut demonstratum est: & rei quæ est *reg. airti*. Jam ad tertium. Sicut omnis forma aut substantialis est aut accidentalis: num sic vicissim quicquid aut substi-tiale, aut accidentale est, id etiā forma est? Hoc quidē affirmare non ausim. Nam & reliqua argumenta partitione eadem continentur . Sunt enim & caussæ substanciales, ut parentes caussæ sunt libe-rorum ; & accidentales, ut otium caussæ est amoris ali-orumque vitiorum . Similis est ratio in reliquis . Fateor igitur, partitione ista violari legem *regula opere*. Restat lex methodi : num & illam violari dicemus ? Evidem qua ratione id dici possit , non video; sed formæ parti-tionem definitioni formæ convenienti loco annexam judico.

33. Finis distributionem ex Rodolpho Agricola repetitam illustrare volui: nō quod illam planē necessariam, sed quod utilem esse judicarem, sed eam negligi facilē patior: maximē quam finis qui subordinatus dicitur, quatenus talis est, non iam amplius finis, sed destinati rationem habeat, non secus ac genera subalterna quando cum superiore aliquo genere conferuntur: tum non amplius generum, sed specierum rationem suscipiunt.

34. Reprehensione decimaquarta sic scribis, Quod verō ad parem rei explicandæ & illustrandæ facultatem attinet, quam in subiecto & adjuncto esse vis, in eo mihi nō persuaderis, nisi aliqua ad authoritatem tuam ratio accesserit. Primum attendas velim, me non de vi rei explicandæ & illustrandæ, sed sententiae probandæ seu demonstrandæ iocutum esse: id quod verba mea apertē profitentur. ita enim scripti, immo par adjuncti & subiecti in argumentando vis est: interdum quidem necessaria, interdum verō probabilis: ut paulo post in exemplis intelligetur. Et hic, tu, quasi ego pro authoritate præcepere, rationem adjungi postulas. An non satis magnam ad propositum demonstrandum rationem continent exempla? quæ Plato haud inscitè vocat *ἀπόδειξη*, id est vades dilputationis. Ea autem exempla partim ab ipso auctore proposita sunt, partim à me adjecta. Author exempla argumentationis ab adjunctis tria proponit: primum ex Cicerone de Fannio Chæres, secundum ex Martiali de Zoilo, tertium ex Platone de miseria civitatum. quorum exemplorum duo priora vim argumentationis probabilem seu contingentem: postremum veō necessariam continet. Similiter exempla à me annotata tria sunt: primum ipsius Christi de veritate sui corporis, secundum Eliæ prophetæ de vero falsoque Dei cultu: postremum de sacrificio Abelis: quæ singula argumentandi vim necessariā obtinēt. Et certè in gravissimis theologorū de persona Christi controversiis, argumenta necessaria ab adjunctis proprietatibus ad demonstrandum veritatem utriusque naturæ, *biusmodi ratiōne* adhiberi solent. Nec non extra argumentationem maximus adjunctorum usus est in sacris scripturis, ad declarandum nobis naturam Deitatis.

Dei qualis est insignis illa Dei descriptio quam Deus ipse
in monte transiens Mosen, pronuntiabat . Sed ais præte-
rea sententiam meam non esse *ergo trahi*: Nam virtutis u-
tilitas (inquis) magis est subiecto in quo exercetur, quām ab
adjuncta laude illustratur. Verū hęc ratio cum mea sen-
tentia non pugnat: quippe quę non de illustratione, sed de
probatione loquitur.

Definitionem proprię qualitatis Ramam excusas per
illius consilium, quod scilicet non accurate definire propo-
situm habuerit, sed communem voluerit sequi loquendi
consuetudinem. At hoc Ramum, tam acrem sermonis cen-
forem, nequaquam excusat: praesertim quum illa loquendi
consuetudo non sit popularis, sed scholastica: quippe quę
ex iſagoge Porphyrii in scholas Peripateticorum manavit,
quod vngó proprium quarto modo appellant: eō quod hic
proprii modus apud Popphyrium quartus sit. Quorum mo-
dorum definitiones Porphyrianas quū Ramus in suis scho-
lis jure reprehenderit: non satis cōstante hoc loco inertis
sophistę somnium potius quām cōmunē ac popularē lo-
quendi consuetudinē fecutus est. Sed negas, tibi rationem
meam satisfacere; quia nō sit *ερθάλη ορθήτης*, id est reciproca.
Et si enim propria qualitas verē dicatur, quę soli subiecto
convenit: non tamen viceversa, quicquid soli subiecto con-
venit, propria qualitas est: ut liquet ē duobus exemplis, ani-
ma & arbore, quę tu hic ad me convincēdum attulisti. Ve-
rū hic tuus elenchus sophisticus est, & ex figura dictionis
nō observata fallit. Quippe quum dicitur, *Propria qualitas*
est quę soli subiecto convenit: per ellipsis Grammaticam post
verbū *Est*, intelligitur repetinomen *qualitas*; quasi dicere-
tur, *Propria qualitas, est qualitas quę soli subiecto convenit.*
Quod certē enunciatum reciprocatur. Deinde falso mihi
atribuis, quod propriam *qualitatem* definiverim: definivi e-
nam *proprium γανῆς*.

Videamus nunc, an meritō reprehenderim in disparatis 16
exemplum de liberalitate & avaritia. Dixi, illa non dispara-
ti, sed adversari. tu affirmationis meę argumentum expe-
ctas. Afferro igitur aduersorum definitionem, ex eaq; affir-
mationem meam sic concludo :

*Contraria affirmantia que inter se velut ē regione perpetuō
adversariis sunt aduersa:*

*Atqui liberalitas & avaritia sunt contraria affirmantia que
inter se velut ē regione perpetuō adversariis:*

Liberalitas igitur & avaritia, aduersa sunt.

Affumptionem probo ex effectis. Liberalis dat libenter, quoties & quibus dandum est: avarus non dat, sed sibi retinet. Sed affers meam ipsius refutationem, atque ita meo me gladio scilicet jugulas. At observare potuisti, refutationem illam in capite de contrariis, non ita à me allatā esse, quasi in ea acquiescerem: mox enim adjeci, definitionem illam Aristotelis qua refutatio ista nititur, falsam mihi videri: nimurum propter *inventio* exemplorum qua: ibi à me enumerata sunt. Sed ne me, meo scilicet gladio vulneratum, absque vulneris obligatione dimittas (qua in re amici gladiatoris officium facis) impertis mihi aliquid disciplo: plaz tue: & ais, tibi liberalitatem & illiberalitatem adversa esse: speciem verò illiberalitatis in avaritia, esse liberalitati disparatum: quum non ē regione eidem aduersetur. Fateor, hanc institutionem mihi prima fronte arrisisse. Sic enim cogitabam: Quemadmodum homini ut adversum opponitur bestia; at species bestiarum (verbi gratiā equus) opponitur eidem homini ut disparatum: sic quum liberalitati opponatur illiberalitas, ut adversum: consequens est, ut avaritia tanquam illiberalitatis species, eidem liberalitati ut disparatum opponatur. Verum re diligentius considerata, deprehendi apodoseos, hoc est sententiae tuæ, falsitatem. Etenim ut non dicam, prima fronte videri posse, illiberalitatem, quum sit vocabulum negans, non opponi liberalitati ut adversum (hoc enim non probo; quum & nomen Irratiionale in divisione animalis, differentiam adversam notet) hoc quidem certè falso mihi dici videtur, avaritiam esse illiberalitatis speciem: quum illiberalitatis & avaritiae nominibus una prorsus eademque res intelligatur. Nec obstat, quod appellationum diversa ratio est: Avarus enim ex eodictus est, quod semper aveat & plura habere cupiat: illiberalis autem, quod non libenter det. Illud verò quod tu verbis tuis innuere vidēris, videlicet alteram illiberalitatis speciem

speciem esse prodigalitatem , item falsum est: quippe tandem abest ut prodigus pro illiberali habeatur , ut etiam nimium liberalis esse videatur ac dicatur. Dices fortasse, nimia libralitatem non esse libralitatem : quia in virtute nihil sit nimium. Sané verò, prodigalitas non est libralitas illa que ~~met~~ ^{ig}ρχη sic appellatur : hæc enim laudabilis est, at illa vituperanda: veruntamen quum prodigalitas sit libralitas nimia, necesse est ut eadem prodigalitas libralitas quædam esse concedatur. Sic autem potius divisio videtur instituenda. Affectus ille qui in pecuniis & facultatibus occupatur atque exercetur ; aut libralitas est aut illiberalitas. Etenim qui divitias possident , aut ita affecti sunt ut divitias suas libenter cum aliis communicent , aut illibenter: quorū illi, liberales ; hi, illiberales & avari nominantur. Iam verò libralitas, aut est moderata & laudabilis, aut immoderata ac vituperanda: quarum illa, vocabulo generis *liberalitas* propter excellentiā nominatur : hæc verò, nomine speciali *prodigalitas* seu effusio dicitur.

Porrò an exemplum argumentationis à contradictienti- 17. bus quod é prima Tusculana affert Ramus, consentaneum atque accommodatum videri debeat , age ex illius loci analysi testimoniūs : in qua quidem analysi non enucleatæ ipsas etiam illustrations perlequar, sed solas argumentationes attingam. Initio dialogi , questionem proponit Atticus, *mortuū sibi malum videri*. Hanc sententiam quō commodiūs refutare posuit Marcus, deducit inde per argumentationem à conjugatis : *Mortuos igitur est miseros* . quod quum Atticus concessisset: tum Marcus ut istud falsum esse ostendar, aggreditur demonstrare , *mortuos omnino non esse*. quod quidem demonstratā necessario adjuncto, nempe loco : *Mortui nusquam sunt: ergo mortui omnino non sunt* . Antecedens probat argumento divisionis : *Si mortui alicubi sunt, sunt aut apud inferos, aut alibi*: Sed nec apud inferos sunt: (quas miseras Atticus ut Epicureus fabulosas esse concedit) nec etiam alibi sunt. *Nusquam igitur sunt*. Hoc quum concessisset Atticus; mox inde infert Marcus , *mortuos igitur ne quidem esse*. Quod quum & ipsum Atticus concessisset: & tamen propositum suum, videlicet *mortuos miseros esse*, pertinaciter & qui-

& quidem per inversionem seu *xerò ro blauo* (ut ipsi videbatur) iteraret; tum Marcus cum propter contradictionis implicationem, tanquam magna incogitantia atque etiam hebetudinis argumentum gravissime reprehendit: eumque pugnantia loqui ostendit. Hoc autem ostendit argumentando primum ab adjuncto, ad hunc modum:

Mortui sunt miseris: ergo mortui sunt.

Antecedens affirmavit Atticus: fateatur igitur necesse est & consequens: ac proinde fateatur, se loqui pugnantia, quum dicit, *mortuos non esse*. Deinde eandem contradictionis implicationem demonstrat a subjecto:

Mortui non sunt: ergo ne miseris quidem sunt.

Antecedens concessit Atticus: concedat igitur necesse est & consequens: ac proinde rursus fateatur, se loqui pugnantia, quum dicit, *miseros miseris esse*. Postea interjecto inepto effugio Attici per omissionem vinculi (verbi scilicet substantivi) in enuncianda sententia hac, *Mortui sunt miseris*: Atticus tandem concedit, *mortuos miseris non esse*, sed quonam quæso argumento motus, hoc concedit? Auditur ipse: *Quoniam extorsisti* (inquit) *ut faterer, qui omnino non esse nos, eos ne miseris quidem esse posse*. At unde hoc argumentum est: num a contradicentibus? Minime, quia contradicentium alterum tantum, non utrumque, negat: at hic negat utrumque, nempe, *Non esse*, & *Non esse miserum*. Unde igitur? Mihi quidem a subjecto (sicut in animadversionibus exposui) videtur argumentum hoc sumum esse: id quod tu quoque concedis. Sed nihilominus (quasi Atticum illum pertinacem imitatus) urges propositum. An idcirco (inquis) Marcus contradictionis argumento illam Attico confessionem non extorsit? Non, inquam. Si enim extorsit argumento subjecti: certè non extorsit argumento contradictionis, at argumento subjecti extorsisse, ex ipsius verbis Attici manifesteliquer. Sed ne excipere possis, Attici iudicio standum hic non esse, quippe cuius hebetudo aequa imperitia Dialectices hoc ipso in loco a Marco reprehendatur & convincatur: age rem ipsam paulo accurius spectemus. Quero igitur ex te; posteaquam Atticus contradictionis a Marco convictus esset: ut qui utrumque facerit

fateri cogeretur, & mortuos esse, & tamen mortuos non esse: an vi hujus contradictionis permotum fuisse Atticum patas, ut tandem concederet, mortuos non esse miserios? tu quidem sic post Ramum sentis: sed cur tandem? Quia aut nullo consilio (inquis) contradictione ista explicatur, aut idcirco ut istam confessionem Marcus eliceret. Esto, hoc " Marcii consilium fuisse: quia sciebat, Atticum ut Epicureum facile concessurum, mortuos non esse. at num propterea vi proposita contradictionis, confessio ista ab Attico fuit elicita? Minime vero. Nam ex illa contradictione plus elici non potest, quam si alterum istorum emunctorum verum sit, tum alterum esse falsum. utrum autem verum sit, id aliis argumentis estimandum est. Nea igitur Atticus vi iustius contradictionis persuasus fuit ut opinaretur, mortuos non esse, ac proinde nec miserios esse: Sed istam opinionem, quod mortui non sint, tanquam Epicureus pro vera habuit. Quum igitur opinio ista ex proposita contradictione non concludatur: fatendum tibi erit, nec illam confessionem Attici quae ex ista opinione dependet, proximeque concluditur, ex proposita contradictione concludi. Ex his quae exposui, intelligi potest: fallaciam accidentis vel non causam, in hujus exempli ad contradicentium locum applicatione commissam esse. Etenim contradictione ista per se in causa non fuit, ut Atticus mortuos non esse miserios fateretur: sed per accidentem: quoniam scilicet Atticus eam contradictionis parte unde confessio ista dependet, alia ob causam pro vera habuit.

Quod de consecutione exempli illius est Martialis in capite de privantibus, dixi, vere dixi: Veruntamen quod iis verbis innuere volui, & quod tu inde collegisti, exemplum illud a loco privantium propterea abjudicandum & tollendum esse: id vero non prorsus recte judicavi. Neque etiam illud satis Logicum a me pronunciatum fuit, consecutionem pendere a natura proprii. quasi vero vel proprium, certum argumenti genus notaret: vel consecutio a natura ullius argumenti, non autem ex vi dispositionis syllogistica pendebet. Verum quidem est, consecutionem hujus enthymematis (solis divisibus operibus datur, non igitur pauperibus)

ex vi particulæ solis quæ propriæ nota est, pendere: sed eur istud? nisi propter vim dispositionis syllogisticae in secunda figura, ad hunc modum:

Quibuscumque nunc opes dantur, ii dñvites sunt. pro quo dicit poëta, Dantur opes nullis nunc nisi dñvitis.

At Æmylianus non est dñves: quia est pauper.

Quare Æmyliano non dabuntur opes.

Ex qua analysi apparet, exemplum hoc aliquo modo ad locum privantium pertinere, videlicet ratione prosyllogismi quo confirmatur assumptio: veruntamen ratione syllogismi principalis, ad locum subjecti pertinere videtur. Accedit enim dñvitis, ut eis opes dentur. Sed queris ex me, quid sit, cur argumentum à proprio esse putem? Et quoniam ejus dicti cauſam ex verbis animadversionum mearum tua sponte colligis, nempe propter particulam *solutus* (quam quidem poëta expressè non ponit: veruntamen à quipolentibus verbis uititur) tu contrá disputas, Particulā (*solutus*) si per se spectatur, propriam semper qualitatem non desigilate, id quod ego per libenter tibi concedo, atque etiam jampridem ultro profiteor. Neque vero ego quem *proprium* appellatione hic usus sum, propriam qualitatem intellexi; neque hoc ex verbis meis potest colligi. Sed amplius quæris: An si particula *solutus* propriam semper qualitatem desingnet, idcirco à Martiali in illo disticho, adjuncti argumentum adhibetur? At ego in animadversionibus non dixi, argumentum adjuncti hic adhiberi: itaque hoc fallò mihi attribuis. Sed pergis atroxere absurdum consequens: Si dixeris (inquis) dicas etiam necesse est, argumentum illud (*S O L O S D I V I T E S*) esse vel pauperibus vel opibus adiunctum. At istud nec dixi, nec dicam: hoc autem dico, te perperam hic particulam (*S o l u s*) cum arguento propositi enthymematis, tanquam illius partem conjugere. Quod si particula *s o l u s*, pars arguentum esset: oportet eam repeti in assumptione: id quod nō fit. Ecce enim:

Solutis dñvitis dantur opes;

Æmylianus non est dñves;

Ergo non dabuntur Æmyliano opes.

Dices fortasse, syllogismum hunc vitiosum esse: quippe

ex assumptione negante in prima figura Aristotelis. Quod et si prima fronde ita videri alicui possit: tamen accuratius intuenti apparebit, syllogismum hunc in secunda figura concludi: ita ut paulo ante a me est propositus. nam propositione aequipoller huic, *Quibuscunq; dantur opes, ii dicasies sunt.* Ab exemplo Martialis transis ad exempla duo M. Tullii, alterum e Miloniana de morte Clodii: alterum e prima Catilinaria, de voluntate populi Rom. erga Catilinam. Hic tu affirmas, vitam & mortem, item tacere & loqui, in pri- vantibus numeranda esse. quis negat? at nupn propterea consecutio illorum enthymematum (quae in animadversionibus explicavi) ex natura privantium pendet? Ego vero et si in istis consecutariis privantia inter se opponantur: vim tamen consecutionis non e natura privantium, sed e natura pariū principaliter & proximē pendere judico: id quod ex ea explicazione quam in animadversionibus exposui, studiose veritatis liquere potest. Non nego, in istiusmodi exemplis duplicitis affectionis rationem spectari posse: sed ultra affectio principalis sit, unde scilicet consequens proximē dependeat, inquirendum censeo. Spectemus igitur (si placet) paulo familiarius.

1. *Si possitis vitam Clodio restituere, molletis?*

Non debetis injuri mortem ejus velificare.

Quero ex te, an consequens ex antecedente ideo sequatur quod vita & mors privantia sint? an ideo potius, quod pars antecedentis, & consequentis probabilitas? equidem hoc posterius potius opinor: tu si secus sentis, faciliter me & liberter a te doceri patiar. Sic,

2. *Perspicis voluntatem tacitorum:*

Ergo ne expectes autoritatem loquuntionis.

Quero iterum ex te, an hujus enthymematis consequens ex antecedente efficiatur, eodem quod tacere & loqui privantia sint? an vero potius, quod pars sit utriusque sententiae ratio: id quod ego potius opinor.

Sed tempus nunc est, ut locum *comparatorum* quam ac- 19. curatissime disquiramus: ad hunc enim te cum singulari quodam desiderio pervenisse, & in hac questione vehementer tibi meliore doctrina opus esse video. ita mihi quasi

veterino quodam (pace tua dixerim) falsa doctrina Rameg
oppressus vidēris. Quanquam autem in hoc congreſſu, u-
num atque alterum vulnus mihi inflicturus es : tamen
spero, te tandem manus daturum, & herbam (ut aiunt) por-
recturum. Reprehendis primū definitiones meas, quōd
non explicent comparotorum naturam atque essentiam.
At ego quid par, quid majus, quid minus sit, definitionibus
meis explicare mihi non proposui: sed quid si quod dici-
tur argumentum vel potius argumentatio à pari, à majori,
à minori. Nihil igitur hæc reprehensio lredit definitiones
meas. Secunda reprehensio priori non absimilis est: repre-
hendis enim quōd argumentum Logicæ inventionis, per
syllogismi partem antecedentem & consequentem defini-
erim. Evidem fateor, me argumentum à pari, item à mi-
norī appellasse: sed communem loquendi consuetudinem
secutus, & ~~perlongum~~ locutus, argumentationem intellexi
sicut etiam argumentationem à majori appellavi. At argu-
mentationis definitio in præceptis Inventionis heteroge-
nea atque aliena est. Fateor: & hoc ipse jam tum inter
scribendum animadverti: sed existimabam, satis esse, si
appellationes illas ad eō usitatas, ac in omnium ferē vel
mediocriter Dialecticis butiorum ore versantes veris de-
finitionibus (quantum possem) declararem. Nunc autem à
te admontius, definitiones non argumentationis à comparati-
vis, sed argumenti, meditabor. Age igitur, novas definitio-
nes proponamus.

Argu- Spari, est argumentum æquē probabili-
mētū majori, comparatum à probabiliori.

ā sententia minūs probabili.

At dices adhuc definitiones istas non convenire compara-
tis omnibus: non enim convenientiū iis quæ ad declaratio-
nem rei adhibentur, sed iis solummodo quæ syllogisticae
demonstratiō inserviunt. Hæc enim teria tua repre-
hensio est, de pristinis quidem illis definitionibus meis c-
nunciata: Veruntamen ad has novas æquē pertinens. Ego
vero nego, definitiones has comparatis, quatenus ad de-
clarandum adhibentur, convenire debere. sunt enim de-
finitiones argumentissimæ à comparatis, non autem declarandis

per

Argum-
tatio-Verū
nitiones

RESPONSI O:

31

per comparata. Cujus quidem definitiones, ex definitionibus à Ramo traditis, facile assimi possunt, ad hunc modum:

Declaratio- { par, } est declaramē. { éadem seu x-
métum { majus, } tum per id cu- } qualis est,
per { minus, } jus quantitas } excedit,
exceditur.

Sed pergis, & quartam reprehensionem adjungis: quam tantummodo attinere vis ad definitionem *majoris & minoris*: quam utramque in alia etiam argumenta cadere dicis, hoc autem, exemplo speciali probas, his verbis: " Nam si quis hoc modo argumentetur (inquis) Catilina est doctus, ideoque bonus : hic enthymematis antecedens, est magis probabile, quam consequens : nulla tamen à majore argumentatio est. Ex hac reprehensione agno-sco, definitiones illas meas imperfectas esse : singulasque sic explendas fuisse :

Argumen-tatio à	pari,	majori,	est qui-	In antecedente & con-sequentē enthyme-matis sive affirma-tivē sive negativē cōcepto , par est pro-babilitas, & ante-cdens verum est.
				Enthymematis ante-cedens affirmativē conceptum magis probabile est quam consequens itidē affirma-tivē conceptū, & tamē verū nō est.
				Enthymematis ante-cedens affirmativē conceptum, minus est probabile quam consequens itidē affirma-tivē conceptum , & tamen verum est.

Verū enim verō ut pristine meæ comparatorum defi-nitiones imperfecte fuerunt: ita præsens tua demonstratio

imperfecta est: immo ipsa etiam quæstio. Etenim quum duarum definitionum reprehensionem proposuisses: priorem tantum reprehensionem confirmas. Et pari jure definitionem paris vel potius argumentationis à pari reprehendere potuisses. Nam si quis ita argumentetur: Catilina sentit: ergo Catilina est animal: hic enthymematis antecedens videtur æquè esse probable atque consequens: & tamen nulla hic à pari videtur esse argumentatio. Sed satis ad hanc quoq; reprehensionem responsum puto. Quanquam præcavendas similes novarum definitionum reprehensiones video. Similiter enim fortasse dices: In enthymemate illo de Catilina, argumentum sumtum est à sententia probabiliore: & tamen non est à majori. At non est clavis oculis vel auribus prætereunda vox hæc (*comparatum*) quam in definitione posui. Non enim satis est, ut sit argumentum à majori, sententiam argumenti esse probabiliorem quam est sententia quæstionis: sed requiritur præterea ut vel ultraq; vel minimum altera argumenti pars, cum utraq; vel altera quæstionis parte collata, comparati quanti ratione habeat. id quod in proposito enthymemate non fit. Doctrina enim cum virtute ut quantum non comparatur. Et si autem enthymema illud de Catilina, definitioni meæ argumentationis à majori recte opposueris: tamen observare etiam debuisti axioma illa seu argumentandi à comparatis regulas quas ex Aristotele protuli. Iis namque defectus definitionum mearum compensatur. Quibus observatis (quas certè ut veras, atque etiam utiles, meritò observadas censeo) intelligetur, enthymema illud de Catilina ideo non procedere à majori: quia affirmativum est: quum axioma illa doceant, à majori tantum negando argumentationem procedere: sicut à minori, tantum affirmando: à pari autem, & affirmando & negando. Unde etiam judicari potest, quid de altero enthymemate, quod tu de satrapa in iuricidio disputas, dicendum sit: *Satrapes non possunt sufferre tantos summus, in iugis non possunt.* An probabilius est (inquis) minús in satrapa ad perficerendos sumtus inesse facultatus, & quam in homine medioris fortunæ? tum respondes: Evidenter hujus enthymematis & ceterorum similium quib;

tu argumentum à majore contineri vis, antecedens minus
 probabile est. Concedo, si consideretur quatenus concep-
 tum est negativé: at ex regulis argumentandi à majori per-
 cipere potuisti, antecedens in hujusmodi enthymematis,
 quum ratio argumenti investigatur, considerari affirmati-
 vē, sicut & consequens. Quam meā responsionem tu p̄a-
 vidisti, ac proinde p̄acavere voluisti. aīs enim: At dices, «
 probabilius esse, satrapā posse sufferre tantos sumtus, cuām «
 alium quempiam inferioris conditionis hominem. Ego ve- «
 rō illud dico, tu vero quid respondes? Concedo, inquis. Be- «
 ne facis. Et ego ex illo concessō infero, enthymema hoc,
 (Satrapes non potest; ergo multō minus tenuis) esse à ma-
 jori; quia à probabiliōri: sed negato. Verū tu rursum,
 quasi talenī responsionem olseciſſes, mox addis. Consecu-
 tionis rationem jam planē mutaram esse. Satrapes potest «
 sufferre tantos sumtus, quid hinc consequetur? inquis. an il- «
 lūd? Tu igitur potes, tum respondes: At (inquam) tibi argu- «
 mentatio à majore semper negando conficitur, tuin que- «
 ris rursum, An ergo illud? Tu igitur non potes. Respondes «
 rursum: At ejusmodi à majore consecutio ridicula fuerit,
 & allatis abs te majorum axiomatis minimē consentanea.
 Hoc vero illud est, quod si tu à principio hujus disceptatio-
 nis de consequentia propositi enthymematis attendisses
 nihil horum quā contra sententiam meā hic disputas,
 afferre potuisses. Quippe docent illa axiomata, a majore
 non nisi negando argumentationem procedere: à negatio-
 ne scilicet ejus quod probabilius est ad negationem ejus
 quod minus est probabile. Concludis, te in comparatorum «
 animadversionibus assentiri mihi non posse: pr̄sertim «
 quum de quolibet ferē enthymemate, sive comparato sive «
 simplici arguento concludatur, id dici possit. antecedens «
 esse vel pari cum consequente probabilitate vel impari. At «
 ego spero, re in iis quā modō disputavi, nūbi assensurum.
 Nec vero si jure mihi non assentiebaris in argumentorum
 à pari, à majori, à minori definitionib⁹; idcirco etiam justa
 tibi causa fuit à me dissentendi in applicationibus exem-
 plorum: nituntur enim illæ axiomatis Aristoteleis; quæ vé-
 ra esse haud (opinor) negabis. Et ut applicationes illas re-

54 I. PISCATORIS.

Etas atque legitimas esse, planè possis perspicere: duas has loquendi formas, tanquam symbola seu notas diligenter observabis: videlicet, **MULTO MAGIS & MULTO MINUS**. Quoties enim in consequente dicitur, vel saltē intelligitur hæc nota, **multo magis**; certum est argumentum esse à minori, h.e. minus probabili. Quum vero dicitur, **Ergo multo minus**, tum dubitari non potest quin argumentum à majori sit, hoc est, probabiliori. Quare enthymema istud, (**Satrapes non potest ianós suntus ferre: Ergo multo minus responderet**) quin à majori sit, negari certe non potest.

20. Porro exemplum illud dissimilitudinis ex prima ecloga, meritò à me tanquam perperam à Ramo explicatum, reprehensum esse: planum faciam ex illius loci analysi: Questio est, *av Roma similiſ ſit Mantua?* Fatetur Tityrus, se id putasse sed falso. Propositio igitur illius loci est & ad questionem propositam responſio: *Roma Mantua similiſ non eſt.* Tum sequitur illustratio: *Sic canibus catulos, &c.* Quam autem sententiam his verbis Tityrus illustrare vult? Certe confessionem villam sui erroris, id est, hanc sententiam: *Roma Mantua similiſ eſt.* Hoc manifestè evincit coherēcia sententiarum: Cohæret enim sententia illustrationis cum sententia confessionis per conjunctionem (non omni certe adverbium) per conjunctionem inquam similitudinis *Sic*, quæ licet regulariter symbolum sit apodoseos: tamen hic per anastrophen protulit similitudinis inseruit: sicut etiā in illis Virgilii versiculis, *Sic vos non vobis.* Illustratur ergo iis verbis (*Sic canibus catulos similes, sic matribus hædos Nōram*) non ut tu dicis, dissimilitudo contracta, id est sententia hæc *Mantua non eſt Roma similiſ*, vel potius, *Roma* (de hac enim quæstuo est) *non eſt similiſ Mantua;* sed sententia illi contraria quam pastor ille fallò le concepisse fatetur, nempe, *Roma eſt similiſ Mantua.* ait enim, *Sic nōram canibus catulos similes esse:* scilicet, sicut putavi, *Romam similem eſt Mantua.* Itaque verba illa violenter in contrarium sensum detorquentur, & à quæstione propositionis illustrandi aberrant, quum ita exponuntur ut tu cum Ramo exponis; quasi pastor ille dixisset: *Ut nec canibus catuli, nec matribus hædi: sic nec Mantua Roma similiſ eſt.*

Etenim

Etenim pastor affirmat, inquiens: Sic nōram canibus catulos esse similes: at exppositio negat, Canibus non sunt catuli similes. Quare immerito Ramus Columellā in suis prelectionibus reprehendit: ut qui collationē hanc aliter assumserit: Nihil enim dubiū est (ait referente Ramo Columella) quin ipsa natura sobolem matris similitē esse voluerit: unde etiā pastor ille in Bucolicis ait, *sic canibus catulos similes sic matribus hædos Nōram*. In quo tamen (ait Ramus) magis suū quam Virgilii sensum Columella sequitur. Qūl sic? Pastor enim (inquit) hic errorem suum significat, qui magnis parva cōpareat naturę similitudinem in sobole non indicat. Et quidem miror, P. Ramum acri alijs judicet & expolito præditum, tam longē hic à scopo aberrasse. Quid enim? pastor Tityrus naturę similitudinem in sobole hīc non indicateat quid ergo sibi volunt ista ejus verba, *Sic canibus catulos similes, sic matribus hædos Nōram*? quid nī enim noscer probēque exploratam haberet naturam pecudum, pastor? At fateretur errorem, ut qui magnis parva comparet. Ego vero nego, pastorem istis verbis (*Sic parvis componere magna salebam*) de suo errore consitenti: sed illis in principio, *Praecepit stultus ego*. Quasi dicat: sicut nōram, canibus catulos esse similes: sic putavi, Romam similem esse Mantuę. sed hoc posterius putavi stulti: nam falsum est. ut postea declarat antithesis: *Verum haec sanum alias inter caput exstulit m̄beri*, &c. Quosrum ergo addit? *Sic parvis componere magna salebam*: nempe ut ostendat simplicitatem suam in comparandis rebus politicis sibi ignotis, cum rebus pastoralib. sibi notiss. cuius simplicitatis occasione in errore illum inductus fuīt ita nim̄rum comparisonem instituens: sicut canibus catuli, & capris hœdi similes sunt: sic etiam Romæ similis est Mantua.

Divisionem meā generis subalterni, & speciei item sub- 21, alternae (illis nimirum, in intermedium & infimum) hujus verō, in intermediā & summam) verā quidem esse fateris: sed minimē necessariam judicas. At si tibi divisio ista minimē necessaria videtur: pātere tamen quæso, ut suo authori jucunda sit: qui illā tanquā charissimā filiolā scilicet osculatur. Siq; ista divisio necessaria ædificii logici pars non sit

attentus velut vermiculatum emblemata habeatur. Verum
enim vero utilitatem non contemnenda divisionis prioris
videre mihi videor ad constitendum scilicet ordinem me-
thodicum rerum in disciplinis explicandarum. Quum enim
ordo ille a genero generalissimo per genera intermedia ad
infimum usque genus progrederiatur ac descendat: ista autem
generis divisio de tribus his generibus (ut de re
Logica logicis loquar) admoneat: quis negaverit, divisio-
nem hanc ad ordinem illum constituendum aliquid lu-
cis affere? Quin etiam divisio altera, speciei nimurum, non
prospera inutilis videtur. Videtur enim adjumento esse pos-
se ad definitiones generum infimorum accuratè constitu-
endas. Illorum enim definitiones ut accuratè possint con-
stituuntur: hoc est ut genus proximum cum specifica differentia
possit inveniri: videtur tutissima via esse, si primo a genere
infimo per genera intermedia quæ se se offerent, ascenda-
tur ad genus summum: quo quidem invento, dividendo rur-
sus descendendum est ordine, donec genus proximum cum diffe-
rentia specifica generis ad definiendum propositi, fuerit
repertum. Quam definitionis inveniendæ rationem ego
in animadversionibus, duobus exemplis illustravi.

32. Ovidianum de animalium divisione exemplum, minus
» idoneum mihi visum fuisse affirmas: quia in eo non gene-
» ris in species divisio, sed distributio a subjectis contineatur.
Ubi vero ego negavi, in eo exemplo deviationem generis in
species contineri? Num ubi dixi, divisionem hanc sumam
esse a subjectis? At ex hac affirmatione negatio illa mini-
mis efficitur. Potest enim esse divisio generis in species: si-
ve species a subjectis, sive ex adjunctis, sive ex caussis, sive
ex effectis summae atque constituta sint. Quare hic incon-
siderate explicationem pro reprehensione attipuisti: nec
est ut putes, tibi haec de re secus ac mihi videri, hoc uno ex-
cepto, quod dicas, unquamque speciem in illa divisione
enumeratam, subiecto loco illustrari. Non enim ibi est pro-
positum poetæ, animal primum in species dividere, deinde
species illas illustrare: sed recta species animalis suis lo-
cis distinguere. Interim divisionem quandam animalis hic
contineri non nego. Quod autem de proposito poetæ
dixi,

dixi, ex ipsis verbis manifeste liquet, ait enim:

*Nec regio fore nulla suis animalibus orba,
Afrasenem celestie solum, &c.*

Appendicem quam præceptioni distributionis subjici, ²³
suis ipsam viribus planè concidere dicis. Qui sic? inquam, "
Nam ait, (inquis) te de vocabulorum ambiguorum signifi-
cationibus præcipere. At distinguere ambiguam vocem "
in sua significata, non est artis dialecticæ, quæ differendi "
præcepta tradit: sed hominis potius Lexicon aliquod me-
ditantis. Hujus tuæ ratiocinationis vitia quæ apertius pos-
sim ostendere, syllogismum è tuis verbis secundum artis or-
dinem formabo.

Distinguere ambiguam vocem, non est Dialecticæ
docentis:

At Piscator præcipit in Dialectica docente de vo-
cabulorum ambiguorum significationibus: hoc
enim ipse ait.

Quid jam his positis concludetur? Nihil certè: quū syl-
logismus constet ex quatuor terminis, propterea quod me-
diū est ut Aristoteles loquitur *de ratiōne*, id est duplex seu ge-
minum. Aliud enim certè est, distinguere ambiguam vo-
cem; & aliud, Præcipere de ambiguae vocis distinctione.
Sicut aliud est, dividere rem quāpiam in species, aut partiri
in mēbra; aliud verō, de divisione generis & partitione in-
tegrī præcipere. Quorum illud, Dialecticæ utentis, vel po-
tius cuiusvis disciplinæ arte Dialectica uterū: hoc verō, Di-
ialecticæ docētis, hoc est ejus discipline quæ præcepta diffe-
rendi tradit, officiū ac munus est. Hoc igitur primum rati-
ocinationis tuæ vitium est, elenchus *τοπίον τὸ μὲν ἵρισμα*. Alterū
vitium est falsitas assumptionis: eaque duplex, nā ego in ista
appendice, nec de vocabulorum ambiguorum significati-
onibus præcipio: neque me præcipere dico. Hoc tantum ²⁴
dico, videri ad bene differendum & hoc pertinere, ut voca-
bulorum ambiguorum significationes diligenter distin-
guantur. E quibus verbis plus colligere non poteris, quām
ego ipse deduxi: nimirum utiliter de distinctione nominis
ambigui, in præceptis differendi præcipi. Etenim quic-
quid ad bene atque artificiose differendum pertinet, de

illo sine controversia inter præcepta bene differendi præcipiendum est. Præterea quum Dialecticæ subiecto non solum res, sed etiā verba cōtineantur: nā etiā de verbis bene differi potest: quis negaverit, præceptum de distinguendis verbis ambiguis, ad præcepta Dialecticæ pertinere? Dices fortasse, verborū in suas significationes distinctionē ad aliqd distributionis genus ex iis quæ à P. Ramo tradita sunt, revocari posse. Et certe videtur revocari posse ad distinctionē generis in species. non, quod vocabuli ambiguī significations (quarum scilicet una semper propria est, reliquæ modificate) revera species significet ejus rei quæ vocabulo ambiguo propriè significatur: sed quod quasi species seu modi significationis dici posse videantur. Utinam vero qui hodie tot in variis linguis Lexica (laudabili quidē illi studio) meditatur ac divulgent; Logica hanc distinguendi, accuratiū adhíberent: Non cerneretur in plerisque Lexicis tanta significationum & ratiocinationis & confusio.

24. Pervenimus ferē ad finem animadversionum in librum primum: restant enim duas tantum questiones quæ ad doctrinā Inventionis, & quidē ambæ ad præceptionem de testimonio, postremo scilicet argumenti genere, pertinent. Eam unum questionum altera est de testimonii divisione, altera de vi probationis. Testimonium igitur divisi quadririam: primū à forma, in id quod cōtrinetur verbis, & in id quod factis: deinde ab efficiente, in divinum & humanum: tum à subjectis, in promissionem & confessionem: postremo ab adjuncto quodam, in id quod cum jurejurando conjunctum est, & quod sine jurejurando est. Contra has divisiones tu disputaturus, easq; si possis) è civitate Logica tanquam legum violatrices exterminatus, unica Rami excepta, sic proponis. Iltas ego divisiones (inquis) nescio quid magnæ confusionis complexas esse dispuo. Commodè profecto tibi excidit verbum illud, N E S C I O Q U I D. nam quod nūquam est, id ne sciri uidem potest. Ubi enim » quæsto est mirifica ista quam singis, confusio? In eo scilicet, » quod divisio testimonii ab efficiente, reliquias omnes com- » prehendit: itemq; alias alias. At unde hanc (quam tu hic temere singis) mutuā cōprehensionem probas? Nempe ex

eo, quod quilibet testimonia sive verbis aut factis contineantur, sive promissiones aut confessiones fuerint, sive cum jure jurando aut sine jure jurando extiterint, quilibet (inquis) illa vel divina testimonia sunt vel humana. Sed qua lis (obsecro) haec probatio est? Dividatur primum homo ab efficiente (quoniam hoc tibi methodus videtur postulare) in creatum & generatum: deinde a subjectis, id est objectis, in philosophos & politicos & opifices & rusticos, ab adjunctis, in bonos & malos, ingeniosos & hebetes, doctos & indoctos, &c. Quero nunc ex te: Nisi quia quilibet homines, sive philosophi fuerint aut politici aut opifices aut rustici; sive boni aut mali, ingeniosi aut hebetes, docti aut indocti: quis inquam illi, quia aut creati sunt aut generati: num ideo duas posteriores divisiones in prima comprehensas esse dicas? At quomodo comprehendenderentur, quum sint diversi generis, summae inquam e diversis rerum generibus? num igitur heterogenea a se mutuo possunt comprehendendi? Par iratione divisiones caussa efficientis a P. Ramo traditas, reprehendito. Omnis caussa efficientis, sive sola efficiat, sive cum aliis, sive per se efficiat, sive per accidens: omnis inquam causa efficientis, aut procreat aut tuetur. Ergo posteriores duas divisiones in prima illa continentur. Ac proinde sicut in præceptione de testimonio divisionem in divi num & humanum a Ramo traditam sufficere, aliquas vero a me adjunctas redundare atque expungi debere confessio etiam judicato, sufficere primam distinctionem efficientis a P. Ramo traditam: reliqua vero duas tanquam supervacuas & in prima comprehensas expungito. Concludis, quadruplici illa mea testimoniorum distributione, logicæ disciplinæ leges negligi immo & methodi inversio nem isthuc accessisse. Non satis considerat hic locutus est: sic enim methodum cum logicæ disciplinæ legibus copulas, quasi ipsa in illarum numero non comprehendatur. Sed rem videamus. Ait sine exceptione, leges disciplinæ logicæ distributione illa negligi, quæ autem leges utili- q; leges dividendi. at quæ sunt illæ leges? Evidem duas generales dividendi leges a communi nostro præceptore traditas memini: alteram, ut partes cum toto consentiane alteram,

alteram, ut partes inter se dissentiant. Peto jam à te, ut duas has leges in quadruplici ista divisione neglectas esse ostendas. Equidem neutram in ulla earum violatam video. Aut intelligisne leges illas de artis materia? In qua igitur illarum divisionum, violata est lex *xgrd mnrōc*? An non *omne* testimonium, aut divinum aut humanum est? an non *omne* testimonium, aut verbis constat aut factis? an non *omne* testimonium, aut promissio aut confessio est? nonne denique *omne* testimonium, aut jusjurandum adjunctum habet, aut illius expers est? Non est igitur violata lex *xgrd mnrōc*. Sed fortè violata est lex *xgrd mnrōc*, quid igitur? num rei causa efficiens, num forma, num objecta, num denique adjuncta, à natura rei aliena sunt, & illi heterogenea? Immó hæc omnia in argumentis consentaneis à præceptore nostro numerantur. Et veré. Quare nec lex *xgrd mnrōc* contemta est. Restat lex tertia, *ad hanc qm pñt m*: num hanc violatione esse fatebimur? Sané verò: sed non in omnibus immo in una tantum. Non enim in divisione ab objectis: nam certe quicquid aut confessio est aut promissio, id etiam testimonium est. Non etiam in divisione ab adjuncto: nam quicquid aut jurejurando caret (privatio enim hic, non simplex negatio intelligenda est) id utique testimonium est: est enim aut confessio aut promissio. Etenim jurisjurgandi nullus aliis est usus quam ut eo vel promissio vel confessio aliqua, ac proinde aliquid testimoniū, confirmetur, Nusquā ergo jusjurandū extra testimoniū reperitur. Jam verò divisione à forma, nū & ipsa reciproca videtur? Mihi quidēvidetur. nā ut omne testimonium aut verbis continetur aut factis: ita quicquid vel Deus divinique spiritus, vel homines faciunt, ut loquuntur, id testimoniū alicujus, nempe vel confessionis vel promissionis (sub qua comminationem comprehendendo) continere vim videtur. Restat divisione à causa efficiente: num & hæc reciproca est? Haud videatur, nam omne quidem testimonium, aut divinum aut humanum est, ut quicquid vel divinū vel humanū est, continuo testimoniū est. nā hæc divisione in alia quoq; argumenta cadit. verbi gratiā, est causa efficiens divina, quæ vulgo dicitur prima: & est etiam humana, item naturalis; quæ di-

cuntur causæ secundæ. Sic est effectū divinum, ut creatio mundi, redemptio electorū, sacerdotiū, & cœlestis gloriæ: est etiam effectum humanum, ut sunt omnia opera artificium: ut ædificia, arma, vestes, &c. Ex his perspicuit, tantum abesse ut tres mœx divisiones, tanquam supervacanæ & illegitimæ expungi; unica autem Rami, tanquam sola legitima, categoriq; omnes comprehendens, retineri debeat: ut potius contraria divisiones mœx tanquā per omnia legiām, divisioni Ramæ vel potius Ciceronianæ, tanquam in legem ~~ad~~ peccanti, meritò sint præferēdæ. Porro quod de methodi inversione admones, grato animo accipio: idque deinceps emendabo.

Jam verò expedita quæstione divisionis: restat ut etiam dicamus de vi probationis. De testimonio, Ramus absque 25.
ulla exceptione pronunciat: quum exquisita rerum veritas subtilius exquiritur, illud per exiguum vim probationis habere. Hoc pronunciatum ego reprehendi falsitatis & quia testimonium verè divinum vim probationis habeat maximam. Quid tu contrá? quoniodo veritatem pronunciati Raméi quæris? Concedis mihi enthymematis mei antecedens: quo concessio, quomodo consequens (id est veritatem reprehensionis meæ) negare possis, equidem non video. Sed quæris: Quænam ratio sit, unde divinum testimonitiū tantam ad probandum vim habeat. Quasi verò si aliqua ratio tantè authoritatis indicari possit ad cireo authoritas ipsa ac vis probationis illa, nulla sit: ac non potius contra cuius rei vera ratio afferri potest, eam ipsam quoque esse oporteat. Quare hæc de ratione authoritatis atque ponderis in testimonio divino quæstio, merum effugium est: ad pronunciatum quidem Raméum à mea reprehensione vindicanduni inefficax: ad veritatem autem animadversionis meæ stabiliendum efficacissimum.

Hactenus respondi ad ea quæ tibi in animadversionibus meis in librum primum non satisfaciunt: sequitur nunc ut quenam in animadversionibus libri secundi desideres, videamus. Utrum axioma, affirmatum an affirmans dici debat, levem esse controversiam dicis: nec rationem quam exposui, cur affirmas appellare malim, refutas. Itaque nullam

Iam mihi occasionem plura dicendi præbes.

26. Ais, majorem esse controversiam de veri axiomatis definitione. Videamus igitur quanto tu illam studio disceptes. De veritate (inquis) definitionis Ramez confiteris; sed tu am accuratiorem esse judicas, cum addis, Mihi tua non satig videtur instructa commode. Qui sic? inquam. Quia in hoc enunciato, (inquis) *Quanquam Piso est doctissimus et improbus eff.*, dissentanea affirmando componuntur: attamen verum axioma est. At, inquam, hæc tua ~~veritas~~ commitit fallaciam ~~dispositionis~~. Non, n. verum enunciatum hac sola differentia compositionis consentaneorum, itemque disjunctionis dissentancorum definiti: sed adjunxi differentiam alteram, videlicet compositionis consequentium & disjunctionis inconsequentium. Quam quidem differentiam propter enunciata composita addendam judicavi: quippe quæ compoſiti enunciati partes, sint enunciata simplicia, in quibus inter se comparatis consequentia & inconsequentia spectatur: sicut in partibus enunciati simpliciæ quæ sunt notiones simplices seu ~~natura~~ incomplexe, quum inter se comparantur, consensio dissensioque consideratur. Dices fortasse, quod de consequentia & inconsequentia compositorum enunciatorum affromo, id non esse ~~est~~ ~~non~~ ~~est~~ ~~non~~ equum videatur proprium esse enunciati connexi: ut, Si jam dies eff. nisi, jam non eff. nox. At inquam, in disjuncti quoque enunciati partibus consequentia vel inconsequentia est: id quod inde perspicitur, q̄ enunciata disjuncta in connexa possunt transmutari; cuius transmutationis causam exposui cap. 16 in doctrina de syllogismo disjuncto. Sed quid videtur de enunciato copulato? nū & illius partes consequentiæ aut inconsequentiæ habent? Sané, si quodvis enunciatum simplex ex quovis enunciato simplici aut sequitur aut non sequitur: dubium esse non potest, cuin copulati enunciati partes, alia ex alia vel sequatur vel non sequatur. Que quidem ratio quum omnium compositorum enunciatorum communis sit de singulis seorsim dicere nihil attingebat. Veruntamen vt inductionem institutam absolvamus, dicamus etiam de enunciato discreto: hoc enim ē compositis enunciatis solum restat. Discretum igitur enun-

enunciatum videtur æquipollere copulato, quantum quidem ad partium ipsius, id est, simplicium enunciatotum in eo contentorum affirmationem negationemve attinget. verbi causa, *Quanquam Piso est doctus, tamen improbus est: æquipollit huic, Piso est doctus est, & improbus.* Quum igitur partium enunciati discreti éadem sit ratio, quæ est partium enunciati copulati: hæ autem inter se se consequentiam vel inconsequentiam habeant: ut paulo anté demonstrauit de consequentia & inconsequentia enunciati discreti dubitari amplius non potest. Hisce ita ad resellendum tuam *intra* expositis, videamus nunc quam vim habeant ad definitionem nostram à quavis merita reprehensione vindicandam. Etsi enim tibi meritò allata expositione satisfactum esse debeat: tamen quoniam fieri potest ut definitio mea justioribus reprehensionibus obnoxia sit: age ad laudem veritatis: quam poterimus acerrimè ipsimet in nostra inquiramus, eaque si falsa sint, repudiemus: si vera, eō libentioribus animis amplectamur. *δει γαρ (ut graviter Philosophus pronunciat) ιτι σωτηρια γα της αληθης, ειπε τα δικαια, μηδενον δι της φιλοσοφης οντος.* Age igitur, definitiones nostræ in conspectu proferantur: & an lucem ferre possint, discipiatur.

Verum enunciatiū est, in quo cōsentanea consequentiā componuntur, aut dissentanea vel inconsequentiā disjunguntur: Falsum contrā, in quo dissentanea vel inconsequentiā componuntur, aut cōsentanea vel consequentiā disjunguntur.

Definitioni veri enunciati tu opposuisti exemplum hoc, *Quanquam Piso doctus est tamen est improbus.* hoc enunciatum, verum est; (*inclusus*) & tamen in eo dissentanea componuntur. Sit ita. Sed quid si in eo componerentur consequētia: nonne adhuc staret mea definitio? Quid si autē nec consequētia in eo cōponantur: tum certè definitionū mearum veritas ex parte labetur, nondum tamē tota corruet. Quid igitur? Hęc duo enūciata (*Piso est doctus, Piso est improbus*) suntne consequētia, an inconsequētia? Si cōsequētia sunt, necesse est ut alterū ex altero sequatur: idq; vel utrumvis, vel alterū tantum. At neutrum ex altero sequitur. Non igitur

igitur sunt consequentia. At componi possunt in enunciato
vero; ut exemplum abs te allatum demonstrat. Ergo verum
enunciatum non verē à me definitum fuit esse id in quo
consentanea inconsequentiave componuntur, aut dis-
sentanea vel inconsequentia disjunguntur. Etenim nihil
horum sit in enunciato illo discreto de Pisone: & tamen il-
lud vivente Pisone verum erat, aut certē verū esse poterat.
Habes igitur, Tempelle, quod est accusatori maximē op-
tandum, confitentem reum: sed tamen hoc ita confiten-
tem, ut si velit, propositum suum obtainere per te quidem
possit. Posteaquam enim verē dixisses, in isto enunciato
(Quādā Pisō est doctus, tamen improbis est) dissentanea af-
firmando componi: tum tibi ipse objicis, At fortasse dices
ratione vinculi disjungi ista dissentanea. & subjecis: Sit ita.
At non vides Tempelle, te nimis inconsideratē id mihi ul-
tro largiri quod ego nunquam petere ausus fuisssem: quippe
quod sit *μέτα λόγων αἴρημα*: non fecis ac si petereni, mihi cre-
di, si dicerem, Sol non lucet in meridie. Quod enim quēlo vin-
culum est in isto enunciato: nōnne duæ illæ conjunctiones
discretivæ, Quādā & Tamen: at num duo illa dissentan-
nea, Doctus & Improbis, in proposito enunciato ratione isti-
us vinculi disjunguntur? Minimē verō: quippe quum istud
vinculum careat adverbio negandi preposito. Veruntame-
tu concedis, in proposito enunciato dissentanea disjungit:
quo concessō definitio mea non concutitur, sed stabilitur.
Sed addis: Dicamus igitur hoc modo, Non quādā Pi-
so est doctus, tamen est improbis. & subjungis: Vides jam
dissentanea utroque modo disjungi: fallum tamen enunci-
atum est: at ex tua definitione verum esse debuit. Hic de-
mum video, præcedentem meam verborum tuorum re-
prehensionem non ad mentis tuæ sententiam, sed ad *νόησης*
λόγων φύσιμων pertinere. Etenim tua verba ita cōparata sūt,
ut non nisi ad præcedens enunciatum, de quo est quæstio,
referri possint: ais enim, Ratione vinculi dissentanea i s t a
di-jungi, at quādā i s t a nempe quæ in illo enunciato
de Pisone fuerunt proposita. Et ais, D i s j u N g i: tan-
quam de re quæ jam ante oculos cōspiciatur. At ex iis ver-
bis quæ modō recitavi, conjicio & te dicere voluisse, non
D i s j

DISJUNCI: sed DISJUNCTI POSSUNT. Affers enim deinceps exemplum ubi dissentanea ista disjunguntur. Sed tamen, quid est quo d' ait, *Ratione vinculi*? num igitur & alia in enunciatis vel disjungendi vel conjungendi ratio aut modus est, quam ipsum vinculum te quidem alium quoque modum fingere, verba tua manifeste innuunt. ait enim, in hoc enunciato (Non quanquam Piso est doctus, tamen improbus est) dissentanea utroque modo disjungi, quibus nam illis? Mibi quidem non nisi unicus ille vinculi modus cognitus est: tu si & alterum quendem nosti, velim ut eum mihi communices. Hic obiter & illud admonere libet: non videri mihi in discretis enunciatis negantibus adverbium negandi praeponendum esse conjunctioni illi quae attrahit (ἴφθαλτικόν μέρη Græci Grammatici vocant) sed illi quae attrahitur: id est, non conjunctioni *Quanquam*, vel similis et conjunctioni *Tamen*. Nam prior illa loquendi ratio, obscura videtur & inepta & inusitata: posterior autem, concinna & perspicua & usitatisissima, ne dicam de conjunctionis *Tamen* principatu: de quo preceptor (ut meministi) admonet. Sed definitionis meæ fallitate demonstrata: expectas fortasse, ut pro illa veriore inveniam ac reponam. Evidem illud per otium conabor: interea autem temporis, in definitione Ramea acquiescam.

Sic igitur definitione enunciati veri discussa, proximum est ut transeamus ad ipsius distributionem. Distributionem 27 igitur veri axiomatis in contingens & necessarium, non immerito a me reprehendi fateris: quum non sit *ergo* *quod* *est*: sed quomodo adhibita correctione subtilius limata sit, *et* interrogas, & ad opus me cohortaris. At res, inquam, a me jam peracta est: inspice, n. (si placet) animadversiones meas. Quanquam quid vetat, etiam hinc non nihil ea de re dici, præteritum quum juxta Platonem *διεγένετο τὸ γενόντες* *τὸν*. Judico igitur, enunciatum dividendum esse sex modis, quos oculis subjecere liber.

1 { Affirmatum, 2 { Verum, 3 { Contingens,	4 { Homogeneum, 5 { Reciprocum, 6 { Simplex,
1 { Negatum. 2 { Falsum. 3 { Necessarium.	4 { Heterogeneum. 5 { Non-reciprocum, 6 { Compositum.

Hæ divisiones onanes observant legem & legem: sed duæ tantum primæ observant etiam legem, reliquarum vero nulla. Cujus diversitatis causa hæc est, quod prima divisio à forma, secunda vero à propriis adjunctis sumta est: at reliqua omnes ab adjunctis communibus. Ac ne mirum tibi videatur, quod dico, primam divisionem sumtam esse à forma: eò quod Ramo postrema divisio à forma sumta videatur, priores vero omnes ab adjunctis: (id quod intelligi potest ex principio capitii quarti, ubi de axiomate simplici præcepturus, hujus modi transitionem facit: Atque hæc de communibus axiomatis affectionibus: species sequuntur, tum divisionem istam subjungit: Axioma (inquit) est simplex aut compositum) age cur nobis secus videatur, demonstremus. Affirmatio & negatio dant enunciato suum esse: seu (ut Ramus loquitur) per affirmationem & negationem enunciatum est id quod est, & à ceteris omnibus rebus distinguitur, quippe quicunque liquid enunciati: si quatenus enunciat, aut affirmat aut negat. Quare affirmatio & negatio, enunciati forma est. Secunda divisio (ut dixi) sumta est à proprio adjuncto. Etenim veritas & falsitas, propriæ enunciati qualitates sunt: que ex ipsis forma emergunt, adeoque ipsis essentiam sequuntur: (non minus quam ridendi facultas vim ratiocinandi sequitur in homine) nec ulli præterea rei cōpetunt. Jam cæteras divisiones omnes, ab adjunctis communibus sumptas esse, age de singulis demonstremus. Tertiæ igitur divisionis differentias, contingentiam scilicet & necessitatem, qualitates cōmunes esse censeo enunciatorū & rerum tū naturalium, tum humanarum, tum vero earum alteram etiam divinarum. In rebus naturalibus contingere dicitur quod ita evenit, ut etiā secus evenisset, nihil tamē præterea contra naturā accidisset: ut si (verbi causa) quum heri vesperi celum rubuerit, hodie manē serenum sit. Necessariō autē fieri in rebus naturalibus dicitur quod per naturā fieri aliter non potest: quodque si aliter eveniat, cōtra naturā evenit: ut quum ignis non urebat juvenes illos Israēlitas in fornace ardētissima regis Babylonii. Jā in reb⁹ humanis cōtingere dicuntur que ira ab homine sunt, ut etiam

amī se
lunati
fieri in
decret
dit don
per fili
fuit co
nihil ta
erat p
rebus c
necessi
quicqu
volunt
tate vo
fit ut L
facit, n
posui, i
enunc
qua e
differ
comm
rū, in
proinc
Verbi
& qua
genea
mi no
divisio
que co
funt:
lati, u
deniq
& con
tissim
tione
in do
cem &
pus n

am si securi fierent , nihil tamē contra naturā humānā voluntatis(qua nihil mutabilius est) fieret. Necessariō autem fieri in rebus humanis dicūtur , quæ sunt ab homine ex vi decreti divini, quo modo Judas Ilcariotes necessariō prodidit dominū, ut satisficeret scilicet decreto Dei de redimēdis per filii sui mortē electis: quæ tamen Judæ actio, sua natura fuit contingens. Et si enim Christum nō prodidisset Judas, nihil tamen contra naturā voluntatis humanā qua Judas erat prædictus, actum vel potius omissum fuisset . Porro in rebus divinis contingentia locū nullum habet : sed sola ibi necessitas est . Deus enim quicquid est, necessariō est: & quicquid agit facit, necessariō agit & facit : veruntamen voluntate libertima. Necessitas enim quæ in Deo est, libertatē voluntatis non tollit : & est summa Dei perfectio: qua sit ut Deus non possit nō esse bonus; & ut quicquid agit aut facit, non possit non bene agere aut facere. Ex his quæ expōsiui, intelligitur : cōtingentiam & necessitatem proprias enunciatorū differentias non esse. Sequitur divisio quarta, qua enunciatiū dividitur in homogeneū & heterogeneū: differentiis non sanē propriis enunciati, sed aliarum rerum communibus . Etenim iuxta live oīsīsī, & iāpōyī, in rebus fuit antequam homo esset à Deo conditus , ac proinde antequam quicquam de rebus enunciare posset. Verbi caussa, herbae, & arbores, & stellæ, & aves, & pisces, & quadrupedes : singula inquam hæc cūm inter se homogenea , tum alia aliis heterogenea fuerunt: antequam primi nostri parentes fuissent à Deo conditi. Jam nec quinta divisio differentias proprias habet, nam reciprocatio ejusque contrarium , non enunciatorum propriæ affectiones sunt: sed communes etiam notionibus simplicibus : ut relativi, ut definitioni, ut distributioni, ut proprio adjuncto, ut denique proprio cuivis. Restat postrema divisio, in simplex & compositum . At hæ differentiæ, extra enunciatum latissim: sese proferunt. Quippe non solū in Logica inventione argumentum in simplex & comparatum , ac postea in doctrina dispositionis seu judicii , syllogismus in simplicem & compositū dividitur: verū etiam in Physicis, corpus naturale in simplex & compositum distinguitur : de-

nique differentiae istae in pluribus rebus locum habent. Elaboravi quantum in hoc tempore potui, optime Tempellic: ut non solum distributionem axiomatis veri, quae est a Ramo tradita, sed etiam ceteras enunciati divisiones, & adhibita correctione limarem, & addita explicatione illustrare. Et sane distributionem illam axiomatis veri subtilius limavi quam erat: nondum tamen quantum satis est, nam etiam sic limata, adhuc peccat in legem ~~zabidax apator~~. Quid ergo restat, quam ut diligenter quantum cuique otii dabitur, distributionum istarum emendationes meditemur?

28. Porro vindicationem sententiae Talai de enunciati discreti contradictione, metuo ne frustrâ cōtra meam reprehensionem suscepis. Quum discretum negatum (inquis) affirmato connexo contradicit: illius antecedens non alio modo conceditur & ponitur, quam antecedens connexi: Hic tu primū pro cōfesso assūmis id quod in controversia est positum: nempe, discretum negatum affirmato connexo aliquando contradicere, at quæstio est, an contradicere poslit, ac proinde an unquam contradicat. Talaeus affirmat: Piscator negat, & sive negationis rationem hanc assert, quia diversa sit ratio antecedentis, nam in connexo antecedens non verē affirmatur, sed tantum affirmatio eius singitur: at in discreto antecedens, tanquam verē affirmatum, conceditur. Quod discrimen à te negari miror: quum ex communi recte loquentium sensu atque intelligentia desumptum sit, nam h̄ quis ita loquatur, *Si iste abesset à culpa, careceret suspicione*: is hoc sermone non fatetur tacitè ac (ut vulgo loquuntur) presupponit, illum de quo sermo est, à culpa abesse: sed tantum docere vult, quid inde sequatur, si iste à culpa abesse concedatur. At verò qui sic lovit, *Quoniam iste abesset à culpa, non tamē caret suspicione*: is utique in antecedente fateatur & concedit, illum à culpa abesse: sed opponit negationem rei diversa: illum scilicet non carere suspicione.

29. Non Majori successu vindicationem sententiae Rami de significatione enunciati disjuncti, suscepisti. Ait Ramus, enunciatio disjunctio significari, ē disjunctus unicum verum esse.

esse. Ego contrá dispu^to, hoc non esse *xata nunc*: quia falso sit de enunciato disjuncto in quo divisio enunciatur de ipso genere divisio: id quod manifesto exemplo demonstravi. Quid tu? quod tandem in tam clara luce effugium queris? Proposito illo exemplo, *Omne animal vel rationale est vel irrationale*: subjungis, & in hoc disjuncto significaris, a unicū ē disjunctis verum esse. Nam si illud disjunctionis membrum (*inquis*) de animali quovis verum fuerit, hoc certe de eodem falso erit: quum utrumque nulli animali conveniat. Sed quid hoc, inquam, ad rem? Quasi verō nūc quæstio sit, an si alterum ē disjunctis verum tuerit, tum alterum necessariō sit falso: ac non potius hoc queratur, an semper disjuncto significetur, ē disjunctis unicū verum esse. Id autem non semper significari, satis perspicue (ut opinor) in animadversionibus demonstravi.

Sed sententiam Rami de significatione disjuncti contra alteram quoq; reprehensionis meæ partem tueri contaris: & aīs, me non solū falli, quum axioma istud falso esse dicam in eo disjuncto, in quo de ipso genere enunciatur divisio: sed etiam non minū errare, quum verum esse contendam in eo tantū disjuncto in quo divisio enunciatur de specie generis divisi. Cur verō? inquam. Equidēni (*inquis*) in omni ē disjunctis divisione parenti veritatem obtinet: sive sit divisio generis in species, sive subjecti in adjuncta, aut adjuncti in subjecta: præsertim quum Ramus non differat, unicū ē disjunctis semper esse re ipsa verum, alterum falso: sed id ab enunciante significari & intelligi, ē disjunctis propositis unicū esse verum. At (*inquam*) hoc effugium nullam ad elabendum vim habet. Nemo enim sana mente prædictus, quum divisionem de genere diviso enunciāt, vel ipse intelligit vel aliis significare vult: unicū ē disjunctis verum esse: sed nihil aliud agit, quām ut species ejus generis de quo loquitur, enumeret. Nam hoc genus disjuncti enunciati præcipue adhibetur ad declarationem ejus quæstionis qua queritur, quot partes speciēsve res proposita habeat, ut quum queritur, Animalis quo species sunt? Dux: nam animal vel rationale est, ut homo: vel irrationale, ut bestia.

itia. Alterum verò disjuncti enūciati genus, quo scilicet divisio enunciatur de specie generis divisi, non solet adhiberi ad declarationem, questionis simplicis, ut prius: sed ad demonstrationem conjuncte: ut, Rabirius aut cum Saturnino fuit, aut cum consulibus, aut latuit, quod enunciatum orator adhibet ad demonstrandum, Rabirium cum consulibus fuisse.

Petes fortasse à me, ut demonstrem, hoc enunciato enunciari divisionem de specie generis divisi. Id verò haud invitus faciam. Divisio ista trimembri qua de Rabirio à Cicerone enunciatur, divisio tunc erat civium Romanorum, quem seditionem moliretur Saturninus. Tunc enim cives Romani in tres quasi species ex diversitate locorum distincti erant: alii enim cum Saturnino erant, alii cum consulibus, qui contra Saturninum arma ceperant: alii denique domi latebant. Quod si quis jam dicat, Omnes cives Romani eo tempore aut cum Saturnino fuerunt, aut cum consulibus, aut latuerunt: num is vel ipse intelligit, vel aliis significare vult, è tribus istis disjunctis unicum verū esse? Minimè verò: quia nihil aliud docere vult, quam in quot partes tūc sciissi fuerint cives Romani. Ex qua cōmētatione & illud liquere potest quā sit utilis illa inter duplē argumenti usus distinctio: *declarationem inquā & demonstrationē*. Quæres fortasse, an igitur enunciati disjuncti quo de genere diviso enunciatur divisio, nullus usus sit ad demonstrandum? Est quidē: sed tantum in syllogismo simplici: ut,

Omne animal, aut homo est aut bestia:

At Socrates est animal. vel,

At arbor, nechomo est nec bestia.

Enunciati verò disjuncti quo divisio enunciatur de generis divisi specie, usus totus syllogysticus est: nec nisi in syllogismo composito locum habet, ut,

Rabirius aut fuit cum Saturnino, aut cum bonis, aut latuit:

At neque cum Saturnino fuit, nec latuit:

Fuit igitur cum bonis.

Sed antequam ad sequentia pergamus, parumper quædam tua verba castiganda sunt: ubi scilicet: ais, *Sive sū di-*
vīsō

visio generis in species, sive subjecti in adjuncta, aut adjuncti in subjecta. Non hic reprehendam *etiam adiectum seu exiectum* *in conjunctionis A U T P R O S I V E,* in membro divisionis *tertio: levis enim hec accidens videtur possit: Sed quid si* *vo-*
lunt illa verba, quum subjectum in adjuncta, itemque ad-
junctum in subjecta, dividi dicis. Nunquam enim subjectum
in adjuncta, sed in species secundum adjuncta seu per ad-
juncta: nunquam item adjunctum in subjecta, sed in specie-
s secundum seu per subjecta dividitur. Verbi causa, quum
dicitur, Hominum alii sunt fani, alii ægri: hic subjectum
homo, dividitur non in adjuncta, sanitatem & ægritudi-
*nem: sed in species, videlicet duo genera hominum, se-
cundum duo illa adjuncta. Sic quum dividitur febris in e-
phemera & putrida & hectica, dividitur in tres spe-*
cies secundum subjecta, videlicet partes cordis in quibus
singula illa febrium genera inhærent: non autem in illa
ipsa subjecta.

Supersunt animadversiones duæ quæ tibi immeritæ & 31.
 falsæ videntur: de duabus scilicet divisionibus syllogismi
 simplicis: altera in affirmatum & negatum; altera in gene-
 ralem; specialem & proprium. Priorem negavi esse ~~adiectionem reciprocam~~, seu reciprocam: quia communis sit etiam syllogis-
 mo composito. Tu primum quidem accuratissime acutis-
 simeque contrâ disputas: sed tandem nimio quodam studio
 obtinendi proposiū, ad eam sententiam delaberis: quia cō-
 cessa, totum illud acumen totaque illa ~~adiectionis~~ demonstrationis, penitus evanescit, meaq; animadversionem nihil
 laedit. ais enim sub finem disceptationis hujus: Quid est
 cur syllogismus nomen negati, potius ab aliqua antecedé-
 tis parte, quam à conclusione acciperet? videtur ergo tibi,
 nullam iultam causam firmamve rationem afferriri posse,
 cur syllogismus denominandus sit affirmatus aut negatus,
 potius ab antecedente quam à conclusione. Vis igitur de-
 nominationes has sumendas esse à conclusione. Bene est:
 consentiunt judicia ac voluntates nostræ. Et hoc ipso
 judicio mea nititur reprehensio. Quod si ergo à conclu-
 sione syllogismus, vel affirmatus vel negatus nominādus est:
 affirmatus utiq; cujus conclusio fuerit affirmata: negatus,
 cujus

cuius negata: quid est cur syllogismus compositus non debeat æquæ ac simplex, vel affirmatus vel negatus nominari? nonne enim omnis enunciatio, ac proinde omnis cuiuscunq; syllogismi conclusio, vel affirmata vel negata est? Interim utcunq; mea animadversio per se spectata, vera est vel te ipso confitente: tamen si cum sententia Rami conferatur, aliena esse, nihilq; eam lēdere fateor. Ramus enim appellations syllogismi affirmati & negati, non ē conclusione, sed ē syllogismi antecedente petivit: ut ex ipsius definitionibus liquet. Sed acuta illa tua ex multiplici distribuzione demonstratio, præterquam quod principale propositionem non obtinet, sententiam etiam quandā genuit, quæ temere tanquā absurdum innuit quod tamen revera absurdū non est. Etenim de definitione compositi negati disputans, inter alia hanc sententiam profers: Si syllogismus negatus definiendus est ex negatione conclusionis, non cadit (inquis) in primum disjunctum: id quod tu scilicet tanquā absurdum infers. At (inquam) hoc absurdum non est, nam ut syllogismus compositus negatus is dicatur, qui conclusionē habet negatam: non est necesse ut propterea quivis syllogismus disjunctus, negatus sit, sicut nō est nec esse ut ullus syllogismus secundē figure sit affirmatus: si syllogismus affirmatus definitur ex conclusione affirmata. Ita vides mi Tempelle, te hīc angustis illis tuis interrogatiūculis (qualibus Stoicos usos fuisse testatur Cicero) non tam me pupugisse, quam te ipsum penitus confodisse.

33. Transeamus nunc ad questionem postremam, an syllogismus simplex recte divisus sit in generalem, specialem & proprium. Partitionem hanc reprehendi, eo quod duo posteriora membra consentanea mihi viderentur. Tu cōlenzanea non essem, ē definitione syllogismi specialis demonstras: ut quæ proprio syllogismo attribui non potest. Qua quidē ratione scilicet Rami à mea reprehensione fortius vindicas; at interim tamen non evincis, Ramum appellations istas recte ad eum modum usurpasse. Etenim ut enunciati in proprium species enunciati specialis ab eo efficiuntur: ita etiam syllogismus proprius, species syllogismi specialis effici debuit. unde enim has appellations syllogis-
mo,

mo, nisi ab enunciatis ē quibus constat, imposuit? Sicut ergo enunciatum divisorat in generale & speciale: deinde speciale in particulare & proprium: similiter postea dividere syllogismum debuit. Quare non est ut dicas, me vocabuli similitudine falsum ac in errore inductum fuisse: sed potius Ramum inconstantię in loquendo arguas: ut qui vocabulum illud (S P E C I A L E) nunc generaliter usurparet, sub illo Particulare & Proprium, tanquam duas species complectens; nunc vero specialiter ad solum Particulare significandum. Mihi quidem paulo accuratius rem contéplanti, vocabulum illud S P E C I A L E, in divisione enunciati, nec pro genere Particularis & proprii: nec pro æquipollente seu synonymo Particularis recte accipi videtur: sed potius pro synonymo Proprii. Quod ut planè posuit perspici, age paulo altius rem totam repetamus, & hac veluti coronide disputationem hanc nostrā concludamus. Enunciatum simplex ē quantitate antecedentis (quod subjectum vulgo nominant) dividendum videtur in universale & singulare. nā antecedens illud, aut commune est aut proprium, seu (ut Logicē loquamur) aut generale aut speciale. Jam quando antecedens enunciati simplicis, commune est: sum consequens seu (ut vulgo appellant) prædicatum de eo potest dici bisariam. Aut enim dicitur de ipso toto, hoc est de omnibus & singulis speciebus sub eo comprehensis: idq; vel adjecto signo quantitatis, ut, *Omnis homo est animal*: vel omisso, ut, *Homo est animal*. Aut dicitur antecedens enunciati istiusmodi, de subjecto communi non toto, sed tantum ex parte: idq; semper adjecto signo quantitatis: ut, *Quidam homo fuit reliquorum omnium pater*, *Quidam homines sunt à Deo electi ad vitam eternam*. Hoc genus enunciati videtur nominandum *in finitum*: quia signum quantitatis particularē, eti genus ad speciem speciesve aliquot restringit: tamen specie speciesve illas nō definit, nec distingueat. Sic certe Grammatici Græci pronomen τις, οἱ, id est, aliquis, aliqua, aliquid) quum non accipitur interrogativē, infinitum vocant. Aristotelici hoc genus enunciati vocant propositionē particularem, haud incommodē: quia cōsequens ipsius de antecedentis tantum parte enunciatur. Alterum vero illud,

propositionem universalem nominant: quia consequens de antecedente universo dicitur. P. Ramus appellavit generale: & particulare complexus est sub specialiē recte. Nam quod particulare est, id etiam generale est, nō minus quam id quod est universale: quippe quia æquē atque illud, ex antecedente generali conflat: ut ex positis & declaratis exemplis intelligi potest. Itaq; quod Ramus appellat enunciatum generale, id potius universale vocandum est: & nomine enunciati specialis intelligendum: solummodo enunciatum proprium: quod quidem potius cum vulgo appellandū videtur singulare. Quo modo ipse quoque Ramus in doctrina de methodo, universalia & singularia (nēpe enunciata) inter sece opposuit. Quæ omnia ut melius pervideri possint, age veluti in tabella in conspectū proponantur.

Generale	Univer-	Disterminatum: O-
		mnis homo est a-
Enuncia-	Particu-	nimal.
		Indisterminatum :
tum sim-	lare	Homo est animal.
		Quidam homo fuit
plex		primus.
		Quidam homines
		sunt electi.
		Speciale seu singulare : Paulus fuit Aposto-
		lus.

Sed fortasse divisio mea enunciati universalis non videbitur tibi ~~ad hanc ratiōnē~~: eō quod recepta in scholis opinio est, propositiones (uti loquuntur) indefinitas seu indeterminatas, interdī quidem æquipollere universalibus, in materia scilicet necessaria: interdum vero particularibus, ut in materia contingente. Quæ opinio si vera sit: tum etiam particulare enunciatur, aut disterminatum fuerit aut indeterminatum. At ista, inquam, opinio falsa est. nam enunciati ~~disterminati~~, id est, signo quantitatis non disterminatum seu definitum, semper universaliter æquipoller. Etsi enim non semper universaliter vera sunt quæ indefinitè enunciantur: tamen eo sensu enunciantur, ac si universaliter vera essent: id quod probatorū authorum exempla comprobabunt. ut illud

illud Virgilii Æneid, 10. *Audentes fortuna juvas.* et si univer-
saliter intellectum, falsum est: tamen tanquam universaliter
verum, à Turno pronunciatur. Hortatur enim horum
verborum argumento Turnus socios Rutulos ad fortiter
adventantibus Trojanis resistendum: pronuncians, eos be-
neficio fortunæ victores fore, si fortiter restiterint. Sic igitur
argumentabatur Turnus:

Si audentes fortuna juvas, audendum est.

Sed audentes fortuna juvas:

Ergo audendum est.

Hic si enunciatum illud quo argumentum continetur,
particulariter intelligas: tum Turnus nihil concluderit, quis
enim ad audendum moveatur hoc syllogismo?

*Si aliquos audentes fortuna juvas (vel, Si aliquando fortuna
audentes juvas) jam igitur vobis audendum est.*

Sed aliquos (vel aliquando) audentes fortuna juvas:

Ergo vobis jam audendum est.

Habes jam (doctissime Tempelle) responsionem ad ra-
tiones tuas quas in tua ad me epistola exposuisti, cur qui-
busdam animadversionibus meis non valde assentiri possis.
In qua responsione si quid me attulisse intellexero, quod nō
tam tibi (qui mea institutione minimè eges) quām iis qui
harum rerum nondum satis periti sunt; prodesse nonnihil
possit: equidē & illis gratulabor, quod suæ lectionis, & mihi
gaudebo, quod meæ scriptioñis fructum aliquem ceperim.

Porró quicquid h̄c scripsi, à te (optime Tempelle) pro
tuo candore in optimam partē acceptum iri confido: equi-
dem testor, ea ab homine tui amantissimo, qui te tum pro-
pter eruditionem, tum propter eloquentiam, tum verò eti-
am propter varias magnasq; virtutes admiretur & magni-
faciat, profecta esse. Quod superest, Deum patrē lumipum
oro, ut præclarissimis tuis studiis successum largiatur: & lu-
cem Logicæ veritatis, dispulsis sophisticarum argutiarum
tenebris, in florentissimi Anglia regni academiis quotidie
magis ac magis, tua tui; similium, hoc est veritatis studio-
rum, opera accendat: ad gloriam nominis sui, & regni
Christi amplificationem. Amen. Vale. Scripti Mœſæ. 6.
Octobr. 1581.

FINIS.

INDEX RERUM
PRÆCIPUARUM.

Adjunctum non in subje- Ars an habitus dici possit 24
cta, sed in species secun- Ars & artis præcepta diuer-
dum subjecta dividitur 71 fa ibid.
Adjuncto & subjecto an par in Ars quatenus opus artificio-
argumentando vis insit 9, sum 23
Affirmatio & negatio , enun- ristotelea melior 20
ciati forma est 66 Artis etymon ibid.
Ambigua distinguendi præ- Artis natura quibus cōstet 5
ceptum dialecticū esse 57 Artis vocabulum dupliciter
Arguere apud Virg. quid 32 sumitur 21
Argumentum unum & idem, Artifex quis 20
duplex nomen admittit 37 Avaritia liberalitati adversa-
Argumenti definitio Ramea tur 43
vindicatur 7 Avaritia non est illiberalita-
Argumenti divisio qua ratio- tis species 44
ne reprehensa 38 Axiomatū veri definitio Ra-
Argumenti in arguens & ar- mea ne sit accuratior an
gutum divisio irridetur 30 Piscatoris 15,62
Argumenti usum duplē Ra-
mo non incognitū fuisse 7. B. Bene vocabulū in dialecticæ
sed distinctē nec explica- definitione redundare 20,
tum,nec observatum ab eo non redundare 5
31 C.
Argumenta an rectē per se cō- Causē definitio Ramea per-
siderari dicantur 8,36 fecta est 9
Argumenta & argumentatio- Causē definitio verbo *Fis*
nēs à comparatis distinctē complenda 38
Argumenta sunt ne dialecticę & internam defensā 39
materia 6,28 Comparatorium locus excus-
Argumentorum cum questi- fuis 11,49
one dispositio si ne forma Connexo affirmato an dis-
dialecticę ibid. cretum negatum contradicat

I N D E X.

dicat	15, 68.	Discretine negatio, sit ne legitima
Consequens de antecedente		ma connexi affirmati cō-
simplicis enunciati cōmu-		tradictio 15, 68
nī bifariam dici potest	73	in Discretis enunciatis negā-
Cōsequētia & inconsequē-		tibus ubi negandi adver-
tia enunciatorum	62	bium ponendum 65
Contingentia & necessitas,		Disjuncta enunciata ubi ad-
qualitates cōmunes sunt		hiberi soleant 70
omnium rerum	66	ē Disjunctis unicum verum
ad Contradicentia illustran-		elle an sit verū verrō 15, 69
da exēplum ē 1. Tusc. fa-		Disjunctio enunciatorū per
tis consentaneum	10	vinculum tantū fit 64, 65
Contradicentiū exēplum ē 1.		Differendi verbo omnem di-
Tusc. non cōsentaneū esse,		loci analysis evincit 45
loci analysis evincit 45	di	6
Contrarietatis usus in effici- entibus illustris	41	Dissimilium animadversio
Copulati enunciati conse- quentia & inconsequentia	62	dī examinata 13
		Distinguere ambiguā vocem
		in sua significata, non est
		dialecticæ 14
D.		Dividendi leges duę genera-
Declaramentū per par, ma-		les 59
jus, & minus, quid	51	Docendī verbum in dialecticę
Declaramenti vox, argumē-		definitione nimis angu-
ti voci anteferenda	30	stum 6
Declarare & demonstrare		Docendī verbum meritō pr-
non esse idem	32	non ferri verbo differendī in de-
Declarationis & demonstra-		finitione dialectices 27
tionis exempla non di-		Docendī verbo omnem diale-
stincte sunt à Ramo pro-		cticæ vim comprehendendī
posita	31	ibid.
Definitio interdum uno ver- bo absolvī potest	29	Documenti divisio examina-
		ta 8, 35
Dialecticæ materia & forma	28	<i>Sūmus</i> , duplex 20
		E.
Discretum enunciatum qua-		Effectum in efficiente ut cō-
tenus copulato equipolle-		prehendatur 26
at	63	Efficiens sine prior 40
		En.

I N D E X

<i>Anthymematis de Satrapa</i>	I.
examinatio	53
Enunciatum infinitum	73
Enunciatum sex modis videtur	73
Enunciati simplicis divisio	60
quomodo instituenda	73
	L.
	74 Liberalitas & avaritia non competere possunt
	21 Liberalitatem & avaritiam ad artium, materia & versari, probatur ex adver- forma non continetur
	5 forum definitione 43,44 in arte inclusa est 20 Logica docens & utens 23
	27 M.
F.	á Majori argumentatio quid
Finis causa internane	an 51
externa	25 á Majori argumentum quid
Finis materiam antecedere	50
poteſt	39 Majoris & Minoris definiti-
Finis subordinarius destina-	onem á Pisc. traditam ali-
tationem habet	42 is quoque argumentis cō-
Finis divisionē non esse ne-	petere 12
cessariam	9 Martialis exēplum é privan- tibus sit ne tollendum 11,
Finem forma & materia nō	47
comprehendi s. aliqua ex	
parte contineri	22 Materia dialecticæ quæ 6,28
Forma dialecticæ quæ 6,28	á Minori argumentatio quid
Formæ distributio á Piscat.	51
proposita, illegitima est 9 á Minori argumentū quid 50	
est tamen accidens Mortuos non esse, ideoque	
accidens , licet non sit accidens nec miseros, quomodo	
accidens 41 Cicero prober 45	
G.	<i>Multo magis</i> signum argumē.
Generis subalterni divisio	ti á minore 54
minimè necessaria 13. at.	<i>Multo minus</i> signū argumen-
tamen utilis	ti á majore ibid.
Genera infima uti accurate	N.
definienda	56 Necessarió quæ fieri dicantur

I N D E X.

tur	67	finitum	43
Negandi adverbium in dis- cretis enunciatis negan- tibus ubi ponendum	65	in Proprietate redi- cent ne particule <i>Omni</i> & <i>semper</i>	10
O.			
O'myndia & i'rapo'lydia enunci- atis non est propria	67	Questio non est dialecticae subjectum	8
Ovidianum ex'plum de ani- malibus, divisio ne sit an di- stributio à subjectis	13, 56	Questio quomodo sit diale- cticae subjectum	23
P.			
á Pari argumentatio quid	51	Questionis divisio in simpli- cem & conjunctam non fuit á Ramo improbata	
á Pari argumentum quid	50		34
Particulare malé Ramus de		Quesitione ubi in arte	
cōplexus est sub Speciali		præcipiendum	35
	74	R.	
Pauper & dives privantia Reciprocatio communis e- sunt	11	tiam notionibus simplici- bus	67
Pravitatis exempli ē Mar-		S.	
tiali desumti consecutio Sic similitudinis conjunctio unde pendeat	47	Simplex & compositum non spectari possunt	54
in Pravitatum exemplis du- plex affectio spectari po- test	49	solis enunciatis cōpetunt	
Prodigalitas quatenus libe- ralitas	45	67	
Propositio indefinita sem- per æquipollent universalis		Speciale in divisione enun- ciati, synonymum proprii	
Propositio universalis & par- ticularis	74	est	73
Propriæ qualitatis definitio reciproca	43	Speciei subalternae divisio minimè necessaria 13, at- tamen utilis	55
Proprium enunciatum poti- us singulare appellādum	74	Subjectum dialecticæ quale esse oporteat 8. & 10d	
Proprium falso á Ramo de-		sit	33
		Subjectum non in adjuncta, sed	

sed in specie secundum	bet	14,61
ad juncta dividuntur	x Testimonij divinitatis à Pi-	
Subiecti preceptio quando	teat, propositis, magnam	
necessaria	confusionem complexas	
Subiectio & ad juncto parere	esse s' hoc refutatur	
argumentandi vnu nou	V.	
Indie	Veri enunciati natura dispi-	
Syllogismus compensus, si	citur	62
Armatius & negatus nomine Veritas & falsitas, propriæ e-		
stari potest	nunciati qualitates sunt	66
Syllogismi partitiones an Vinculum, solum disjungit		
metitudo reprobatur, aut conjungit		64
in Vngiliago exemplo, Urta-		
do et alibi T.	obtucessit, &c. sit ne diffi-	
Type	militudo	13,54
Testimonium cur Ramus in Ulo rei multiplex non facit		
artificiale dixerit	rem multiplicem	8,35
Testimonium divinum ad pro-	pro Ulo vario res una varias	
bandum vnu maximâ ha-	recipit rationes	39

F I N I S.

14,61
i Pi-
enam
legas
r. 38

dispi-
62
riz e-
mt 66
ungit
64
Urta.
diffi-
13,54
n facit
8,35
varias

35

2

5

7

9